

OCENJEVALNO ORODJE ZA OTROKOM PRIJAZNO PRAVOSODJE

www.coe.int/children

**Projekt Otrokom
prijazno pravosodje**

Sofinancira
Evropska unija

EVROPSKA UNIJA

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Sofinancira in izvaja
Svet Evrope

OCENJEVALNO ORODJE ZA **OTROKOM PRIJAZNO PRAVOSODJE**

Pripravili:

Shauneen Lambe, Ton Liefwaard,
Nuala Mole in Benoît Van Keirsbilck

Posodobila:

DEI Belgique in Sabrina Cajoly

*Ta dokument je nastal s finančno podporo
Evropske unije in Sveta Evrope. Za njegovo
vsebino so odgovorni izključno avtorji.*

*Stališča, izražena v tem dokumentu,
nikakor ne odražajo uradnega mnenja
Evropske unije ali Sveta Evrope.*

The reproduction of extracts (up to
500 words) is authorised, except for
commercial purposes, as long as the
integrity of the text is preserved, the
excerpt is not used out of context, does
not provide incomplete information or
does not otherwise mislead the reader
as to the nature, scope or content of
the text. The source text must always be
acknowledged as follows: "© Council of

Europe, year of publication". All other
requests concerning the reproduction/
translation of all or part of the document
should be addressed to the Directorate
of Communications, Council of Europe
(F-67075 Strasbourg Cedex or
ali publishing@coe.int). Za vso ostalo
korespondenco v zvezi s tem dokumentom
se obrnite na Generalni direktorat za
demokracijo in človekovo dostojanstvo.
E-pošta: children@coe.int.

Naslovnica in oblikovanje: Oddelek
za pripravo dokumentov in
publikacij (SPDP), Svet Evrope

Fotografija: Shutterstock

Uredniška enota SPDP publikacije
ni lektorsko pregledala za odpravo
tipografskih in slovničnih napak.

© Svet Evrope, april 2025. Vse pravice
pridržane. Licenca za Evropsko
unijo pod posebnimi pogoji.

Natisnjeno pri Svetu Evrope

Vsebina

UVOD	5
UPORABA OCENJEVALNEGA ORODJA ZA OTROKOM PRIJAZNO PRAVOSODJE	7
UTEMELJITEV OTROKOM PRIJAZNEGA PRAVOSODJA	11
A. Otrokom prijazno pravosodje za vse otroke, ki so v stiku s pravosodnim sistemom	11
1. Otrokom prijazno pravosodje je vključeno v nacionalno zakonodajo	11
2. Obveščanje in svetovanje: vsi otroci prejmejo informacije in nasvete v jeziku, ki ga razumejo	13
3. Varstvo zasebnega in družinskega življenja: Sprejeti so zakoni, ki ščitijo identiteto otrok in določajo pravila o zaupnosti, ter se izvajajo	15
4. Varnost in usposabljanje: vsi strokovni delavci, ki delujejo v postopkih za korist otrok in z njimi, so ustrezno preverjeni in usposobljeni	17
5. Nacionalna zakonodaja zagotavlja alternative sodnim, upravnim in drugim pravnim postopkom, kot sta preusmeritev in alternativno reševanje sporov	19
B. Otrokom prijazno pravosodje za otroke, ki so v navzkrižju z zakonom	21
6. Nacionalna zakonodaja določa posebne določbe za otroke, ki so v navzkrižju z zakonom	21
6a. Nacionalna zakonodaja določa standarde za sistem pravosodja za otroke, vključno s spodnjo mejo starosti za kazensko odgovornost za vse primere, ki ustreza evropskim in mednarodnim standardom	21
6b. Nacionalna zakonodaja, politika ali pravila vključujejo smernice za organe kazenskega pregona glede uporabe sile in prisilnih sredstev proti otrokom za preprečevanje nezakonite ali nesorazmerne uporabe sile	26
6c. Nacionalna zakonodaja in pravni sistem države priznavata in urejata vse oblike odvzema prostosti otrokom	27
VZPOSTAVITEV OTROKOM PRIJAZNEGA PRAVOSODJA: TEMELJNE INSTITUCIJE IN MEHANIZMI	31
1. Obstoj in delovanje specializiranih enot kazenskega pregona, zlasti usposobljenih policistov, in zaščitnih ukrepov	31
2. Obstoj in delovanje specializiranih sodišč za otroke in posebej usposobljenih sodnikov in sodnega osebja	33
3. Vzpostavljeni so mehanizmi za udeležbo otrok in prostori, ki otrokom omogočajo uveljavljanje pravice do dostopa do pravnega varstva	35
3a. Otrokom sta zagotovljeni pravici do dostopa do pravnega varstva in do obveščenosti	35
3b. Otroci se lahko izjavijo v otrokom prijaznem okolju	37
4. Vzpostavljena je z zakonom zaščitena neodvisna institucija za otrokove pravice	40
5. Vzpostavljeni so otrokom prijazni pritožbeni postopki in otrokom prijazna pravna sredstva	42
URESNIČEVANJE OTROKOM PRIJAZNEGA PRAVOSODJA V PRAKSI	45
A. Otrokom prijazni pristopi za vse otroke v vseh postopkih in ob vsakem času	45
1. Zagotovljena je pravica otrok do pravne pomoči, tudi brezplačne	45
2. Otrokovi interesi se ocenjujejo na podlagi celostnega multidisciplinarnega pristopa	47
3. Sodelovanje otrok ves čas postopka je učinkovito in pomembno	49
4. Sprejeti so ukrepi za preprečevanje nepotrebnega odlašanja v postopkih, ki vključujejo otroke	51
B. Otrokom prijazni pristopi za vse otroke v različnih fazah postopkov	53
1. Pred postopkom: pravice vseh otrok so zaščitene od prvega stika s pravosodnim sistemom	53
2. Med postopkom: vsi otroci so zaščiteni pred sekundarno viktimizacijo	55
3. Po končanem postopku: obstajajo zakoni in ukrepi, ki zagotavljajo, da so pravice vseh otrok zaščitene tudi po končanem postopku	57
DODATEK	61
Terminologija	61
Ustrezno referenčno gradivo Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje	65
Ustrezno referenčno gradivo EU za otrokom prijazno pravosodje	67
Smernice za pripravo nacionalnih poročil o ocenjevalnem orodju Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje	71

Uvod

To ocenjevalno orodje za otrokom prijazno pravosodje je namenjeno podpori državam članicam pri izpolnjevanju standardov za otrokom prijazno pravosodje v vseh situacijah, v katerih bi otroci lahko prišli v stik s pravosodnim sistemom, ne glede na razlog in vlogo – kot storilci, žrtve, priče ali stranke – v sodnih (kazenskih, civilnih ali upravnih) ali izvensodnih postopkih. Namen ocenjevalnega orodja je državam članicam pomagati pri najboljšem izvajanju [Smernic Odbora ministrov Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje](#) (v nadaljnjem besedilu: smernice) in pri čim boljši samooceni njihovega napredka pri tem.

■ Smernice otrokom prijazno pravosodje opredeljujejo kot „pravosodje, ki je dostopno, starosti primerno, hitro, vestno, prilagojeno in usmerjeno v potrebe in pravice otroka, ki spoštuje otrokove pravice, vključno s pravicami do dolžnega postopanja, do udeležbe v postopkih in razumevanja postopkov, do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja ter do osebne celovitosti in dostojanstva.“

■ Namen smernic je državam članicam Sveta Evrope pomagati pri oblikovanju otrokom prijaznejših pravosodnih sistemov in spoštovanju otrokovih pravic v skladu s Konvencijo Združenih narodov o otrokovih pravicah (KOP) in povezanimi mednarodnimi in evropskimi standardi ter sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice, zlasti z zagotavljanjem otrokom prijaznih informacij, svetovanja, zagovorništva, vključno s podporo za samozagovorništvo, ter dostopa do neodvisnih pritožbenih postopkov in sodišč s potrebno pravno in drugo pomočjo. Vsi zadevni standardi so navedeni v prilogi k temu orodju.

■ Ocenjevalno orodje za otrokom prijazno pravosodje upošteva ključne težave, ki so jih izpostavili otroci v okviru posvetovanj in raziskav, opravljenih z otroki in za otroke v postopku oblikovanja smernic in po njem, in sicer:

- ▶ kakovostno usposabljanje strokovnih delavcev, ki delujejo za korist otrok in z otroki;
- ▶ izvajanje in učinkovitost otrokom prijaznih pravosodnih mehanizmov;
- ▶ pravica otrok, da izrazijo svoje mnenje in sodelujejo ter
- ▶ sodelovanje otrok pri vrednotenju sistemov pravosodja za otroke.

■ V različnih raziskovalnih projektih, v katerih so bili obravnavani otroci v različnih vrstah postopkov (predvsem kazenskih in civilnih, manj v upravnih postopkih) in vlogah (žrtve, priče, stranke, osumljenci, obdolženci), se je pokazalo, da so vedno znova navajali naslednje težave:

- ▶ da ne prejmejo ustreznih informacij in da se ne preverja, ali jih razumejo;
- ▶ da niso ustrezno pripravljeni;
- ▶ da se ne upoštevajo njihove posebne potrebe;
- ▶ predvsem pa nespoštljivo, neobčutljivo ali brezčutno vedenje strokovnih delavcev.

■ Namen tega ocenjevalnega orodja za otrokom prijazno pravosodje je pomoč državam članicam:

- ▶ čim boljše izvajati smernice;
- ▶ razumeti in ovrednotiti, v kolikšni meri je njihov pravosodni sistem prijazen otrokom (ugotoviti, kaj v državi dobro deluje in kaj bi bilo treba izboljšati);
- ▶ ovrednotiti, v kolikšni meri se različne stranke in strokovni delavci, vključeni v pravosodni sistem, zavedajo načel otrokom prijaznega pravosodja in dostopa do pravnega varstva za otroke ter jih razumejo;
- ▶ opredeliti potrebe po krepitvi zmogljivosti in poiskati prilagojene rešitve;
- ▶ zagotoviti, da se izboljša razpoložljivost informacij in podatkov ter da se redno zbirajo podatki o otrokom prijaznem pravosodju za smotno oblikovanje politik;
- ▶ opredeliti izhodiščno stanje ter konkretne in izvedljive nacionalne cilje za odpravo obstoječih vrzeli in izzivov ter merjenje napredka v daljšem časovnem obdobju;
- ▶ izpostavljati, spodbujati in deliti dobre prakse.

Uporaba ocenjevalnega orodja za otrokom prijazno pravosodje

Utemeljitev. Ocenjevalno orodje za otrokom prijazno pravosodje je neposredno sredstvo za izvajanje poglavja VI smernic, ki se glasi:

VI. Spremljanje in ocenjevanje

Države članice se spodbujajo tudi, da:

- a. pregledajo nacionalno zakonodajo, politike in prakse, da bi zagotovile ustrezne spremembe za namen izvajanja teh smernic;*
- b. hitro ratificirajo, če tega še niso storile, relevantne konvencije Sveta Evrope s področja otrokovih pravic;*
- c. redno pregledujejo in ocenjujejo svoje delovne metode v okviru otrokom prijaznega pravosodja;*
- d. ohranijo ali vzpostavijo okvir, ki bo vključeval enega ali več neodvisnih mehanizmov, kakor je primerno, da bi spodbujale in spremljale izvajanje teh smernic v skladu s svojimi sodnimi in upravnimi sistemi;*
- e. zagotovijo, da je civilna družba, zlasti organizacije, institucije in organi, katerih cilj je podpirati in varovati pravice otrok, v celoti vključena v postopek spremljanja.*

Namen. Ocenjevalno orodje za otrokom prijazno pravosodje je namenjeno pomoči državam članicam pri vzpostavitvi ali krepitevi otrokom prijaznih pravosodnih sistemov. Uporabijo ga lahko za opredelitev izhodiščnega stanja, merjenje napredka, ugotavljanje vrzeli in razvijanje strategij za premagovanje težav in doseganje otrokom prijaznega pravosodja za vse otroke.

Ciljna skupina uporabnikov. Ocenjevalno orodje za otrokom prijazno pravosodje je namenjeno uporabi na ministrstvih držav članic, v nacionalnih in lokalnih upravah, na sodiščih in v pravosodnih sistemih ter zunaj njih, s strani pristojnih strokovnih delavcev, ki delujejo za korist otrok in z otroki v pravosodju, vključno z organi pregona, s strani akademskih partnerjev in civilne družbe, centrov za usposabljanje, ki zagotavljajo osnovno in nadaljevalno usposabljanje za vse strokovne delavce na področju pravosodja za otroke, ter organizacij, ki delajo z otroki in mladostniki in v njihovo v korist. Bolj ko bo uporaba ocenjevalnega orodja razpršena, pregledna in odprta, bolj učinkovito bo zagotavljanje dostopa otrok do otrokom prijaznega pravosodja v vseh primerih, ko pridejo v stik s pravosodnim sistemom.

Sodelovanje več deležnikov. Krepitev otrokom prijaznega pravosodja zahteva skupna prizadevanja in medsektorsko sodelovanje. Zato je zelo priporočljivo, da vlade držav članic upoštevajo pristop, ki temelji na človekovih pravicah, in tesno sodelujejo z drugimi zadevnimi deležniki, vključno z zdravstvenimi delavci, pravniki, socialnimi službami, organizacijami civilne družbe, nacionalnimi institucijami za človekove pravice oz. pravice otrok in akademskimi institucijami, pa tudi s samimi otroki in njihovimi starši oz. skrbniki.

Sodelovanje otrok. Vsi otroci morajo imeti možnost sodelovanja pri takšnem vrednotenju, vključno z otroki v ranljivem položaju, kot so otroci s posebnimi potrebami (duševnimi ali telesnimi), pripadniki manjšinskih skupin, LGBTQI+ ipd. To lahko vključuje pridobivanje povratnih informacij o njihovih izkušnjah v zvezi s kazalniki ali posvetovanje z otroki ali pa zajema raziskave med otroki in za otroke v postopku poročanja, kot je opisano v Dodatku.

Predloga ali profil države. Tako kot ocenjevalno orodje za udeležbo otrok tudi ocenjevalno orodje za otrokom prijazno pravosodje vključuje predlogo ali profil države¹ za poročanje o rezultatih vrednotenja po kazalnikih. Z izpolnitvijo predloge se oblikuje profil države članice. Ta profil se lahko pozneje uporabi za spremljanje in pregled izvajanja dogovorjenih predlogov za nadaljnje ukrepanje in akcijskih načrtov.

Redni pregledi. Namen uporabe ocenjevalnega orodja za otrokom prijazno pravosodje za izvedbo postopka ocenjevanja je začeti razpravo o otrokom prijaznem pravosodju v državi članici Sveta Evrope in zbrati informacije, ki se lahko uporabijo za opredelitev izhodiščnega stanja ustrezne politike in prakse. Poleg tega je mogoče orodje uporabiti v celoti ali pa samo nekatere njegove dele: država članica se lahko na primer odloči, da bo izvedla oceno posameznega ciljnega vidika otrokom prijaznega sodnega postopka. Za spremljanje napredka so potrebna redna nadaljnja ocenjevanja.

Vsebina ocenjevalnega orodja za otrokom prijazno pravosodje. Ocenjevalno orodje za otrokom prijazno pravosodje zagotavlja standardno obliko za razumevanje vsakega od kazalnikov in vključuje navodila za merjenje napredka pri uveljavljanju otrokom prijaznega pravosodja. Zasnovano je tako, da državam članicam pomaga pri samoocenjevanju. Samoocene obstoječih sistemov, ki jih bodo opravile države, bodo pomagale pri opredelitvi pomanjkljivosti in načinov za napredek pri dejanskem doseganju otrokom prijaznega pravosodja.

Kazalniki. Zavedamo se, da bodo kazalniki zahtevali zbiranje podatkov, ki morda trenutno niso zlahka dostopni. Del napredka, ki ga je treba doseči, je vzpostavitev ustreznih mehanizmov za zbiranje podatkov, s pomočjo katerih bodo podatki dostopni. Za kazalnike bo morda potrebna tudi dodatna analiza obstoječih podatkov, vključno z anketami za otroke. Zato je bistveno, da se napredek pri izpolnjevanju kazalnikov razume kot postopen proces.

Ocenjevalno orodje za otrokom prijazno pravosodje je sestavljeno iz **18 kazalnikov v treh ločenih razdelkih**, ki opredeljujejo ključne elemente otrokom prijaznega pravosodja v zakonodaji, mehanizmi in institucijah ter v vseh fazah postopka (pred in med njim ter po njem). **Kazalniki niso zastavljeni kot izčrpn**, temveč izpostavljajo ključna področja in elemente, ki jih je treba upoštevati pri spremljanju smernic in ocenjevanju njihovega učinkovitega izvajanja na ravni držav.

Opredelitve pojmov. Vsak kazalnik je opisan s kratkim odstavkom, v katerem je opredeljeno, kako ga je treba razumeti in kaj zajema (tj. opredelitev). Pri nekaterih kazalnikih, na primer pri kazalniku št. 6 o otrocih v navzkrižju z zakonom, se lahko za ustrezno obravnavo celotnega obsega kazalnika uporabijo podrazdelki.

Kazalniki se delijo na strukturne kazalnike, postopkovne kazalnike in kazalnike rezultatov.

- ▶ *Strukturni kazalniki* se nanašajo na zavezanost k ukrepanju. Nanašajo se na obstoj institucij in politik, skladnih s standardi Konvencije o otrokovih pravicah in Sveta Evrope, ter na uresničevanje pravice otrok do otrokom prijaznega pravosodja in dostopa do pravnega varstva.
- ▶ *Postopkovni kazalniki* se nanašajo na prizadevanja in ukrepe, sprejete na podlagi zavez. Na splošno se osredotočajo na konkretne dejavnosti, vire ali pobude za zagotavljanje otrokom prijaznega pravosodja in dostopa do pravnega varstva za otroke.
- ▶ *Kazalniki rezultatov (ali učinka)* se nanašajo na rezultate in merljive spremembe pri doseganju otrokom prijaznega pravosodja.

Viri podatkov. Vzpostaviti je treba mehanizme za zbiranje podatkov, ki bodo zadovoljili potrebo po kvantitativnih podatkih. Za kakovostnejše podatke je treba v kvalitativne raziskave vključiti ključne deležnike, kot so otroci, strokovni delavci, organi in strokovnjaki. Pri vsakem kazalniku je navedenih nekaj možnih virov podatkov, vendar pa se razpoložljivost podatkov razlikuje od države do države. Prav tako bodo podatki za nekatere kazalnike lažje dostopni kot za druge. Na primer: ugotoviti, ali je določena zakonodaja ali politika vzpostavljena ali ne, bi moralo biti razmeroma preprosto. Bolj zahtevno pa je oceniti, ali obstaja usposabljanje strokovnih delavcev glede otrokom prijaznega pravosodja, ki temelji na kompetencah, in ali postopki izpolnjujejo otrokom prijazne standarde. Pomembno se je zavedati, da je tudi pomanjkanje podatkov samo po sebi podatek. Če podatki niso na voljo, je smiselno o tem poročati kot o ugotovitvi, ki lahko vodi do uporabnih priporočil za odpravo podatkovnih vrzeli. Poleg tega bo pri nekaterih kazalnikih treba izvesti kvalitativno raziskavo, da bi zbrali celovito znanje o tem, ali je kazalnik izpolnjen. S partnerstvi s ključnimi deležniki pa bi moralo biti mogoče sčasoma zbrati ustrezne podatke, s katerimi bi lahko določili, v kolikšni meri je kazalnik dosežen.

Tematski pristop. Ena od ključnih prednosti smernic o otrokom prijaznem pravosodju je njihova uporabnost v vseh pravnih panogah. Zato je priporočljivo, da se podatki v civilnem, kazenskem in upravnem pravosodju (vključno s postopki, povezanimi z migracijami) zbirajo, analizirajo in sporočajo.

1. Opomba: Predlogo oz. profil države bo treba razviti v poznejših različicah ocenjevalnega orodja za otrokom prijazno pravosodje.

Merila za ocenjevanje. Vsakemu kazalniku so priložena predlagana merila za ocenjevanje. Pomembno je poudariti, da je vrednost uporabe tega ocenjevalnega orodja za otrokom prijazno pravosodje v tem, da državam pomaga opredeliti izhodiščno stanje in meriti napredek pri izpolnjevanju obveznosti do otrok, ki so v navzkrižju z zakonom. To ni mehanizem za primerjanje ali točkovanje držav članic. Odprtost in strogost glede ugotovitev sta bistvenega pomena za dosego tega cilja in omogočata opredelitev področij, ki zahtevajo več pozornosti. Poleg tega se lahko zato, ker se otrokove pravice razvijajo in spreminjajo, tudi merila za ocenjevanje držav članic sčasoma spremenijo.

Opombe k analizi. Za pomoč državam članicam pri analizi podatkov, zbranih za posamezni kazalnik, je treba pri vsakem kazalniku upoštevati tri vidike, ki morajo biti upoštevani v opombah k analizi:

- ▶ podatke, ki so na voljo, ki jih je država zbrala ali se nanje sklicuje (vključno na primer z vprašalniki, ki so jih izpolnili sodniki, tožilci, odvetniki) pri vrednotenju kazalnika;
- ▶ ukrepe, ki jih je država sprejela za zbiranje podatkov o izkušnjah otrok v zvezi s kazalnikom;
- ▶ povratne informacije o tem, kako otroci doživljajo kazalnik v državi, če državna sredstva to dopuščajo;
- ▶ namen tega je, da se državam zagotovi dodaten vpogled v izkušnje otrok v zvezi s kazalnikom glede na podatke, ki so državi na voljo.

Komentarji. Države naj navedejo, ali so predlagani kazalniki doseženi, delno doseženi ali niso doseženi. V komentarjih naj omenijo načrtovane dejavnosti, tudi če se te še niso začele izvajati. Poleg tega naj države na tem mestu opišejo pozitivne primere, ki so jih v zvezi s kazalnikom zaznale v svoji državi, in področja, za katera so ugotovile, da jih je treba izboljšati.

Ukrepi. Države naj na tem mestu navedejo vse ukrepe, ki jih bodo sprejele po tem ocenjevanju, s katerimi bodo okrepile napredek pri zadevnem kazalniku.

Utemeljitev otrokom prijaznega pravosodja

A. Otrokom prijazno pravosodje za vse otroke, ki so v stiku s pravosodnim sistemom

Naslednji elementi so pomembni za vse otroke, ki so v stiku s pravosodnim sistemom, ne glede na to, ali so žrtve, priče ali stranke v postopku katere koli vrste, vključno s kazenskimi, civilnimi in upravnimi ter migracijskimi zadevami.

1	Otrokom prijazno pravosodje je vključeno v nacionalno zakonodajo
Opredelitev	Smernice za otrokom prijazno pravosodje temeljijo na Konvenciji o otrokovih pravicah, ki so jo ratificirale vse države članice Evropske unije in Sveta Evrope, ter na ustreznih konvencijah in priporočilih Sveta Evrope ter pravnih instrumentih EU o otrokom prijaznem pravosodju. V njih je določeno, da mora biti pravosodje za otroke dostopno, starosti primerno, hitro, vestno ter prilagojeno in usmerjeno v potrebe in pravice otroka. Poleg tega načeli zakonitosti in sorazmernosti zahtevata, da so otrokom zagotovljene enake pravice kot odraslim, vključno z domnevo nedolžnosti in pravico do poštenega sojenja. Države članice bi se morale v svoji nacionalni zakonodaji in politikah izrecno zavezati k otrokom prijaznemu pravosodju ter zahtevati, da se otrokom prijazno pravosodje uporablja vedno, ko bi otroci lahko prišli v stik s katerimi koli pristojnimi organi in službami, ki sodelujejo pri izvajanju kazenskega, civilnega ali upravnega prava, bodisi kot (domnevni ali obsojeni) storilci, žrtve ali priče. Države članice bi morale zato: ▶ čim prej ratificirati protokole Konvencije o otrokovih pravicah in ustrezne konvencije Sveta Evrope o otrokovih pravicah, če tega še niso storile; ▶ pregledati in posodobiti svojo nacionalno zakonodajo – vključno z ustavo, zakonodajo in sodno prakso – ter zagotoviti, da se vanje v celoti vključijo in v praksi spoštujejo Konvencija o otrokovih pravicah, zadevni pravni instrumenti Sveta Evrope in EU glede otrokom prijaznega pravosodja ter smernice za otrokom prijazno pravosodje.
Viri podatkov (samo okvirni)	▶ Nacionalna ustava ▶ Konvencija o otrokovih pravicah in splošni komentarji, sklepi, poročila o spremljanju in sklepne ugotovitve ▶ Ključni nacionalni pravni in politični instrumenti na področju: – materialnega in procesnega kazenskega prava, zlasti za otroke v navzkrižju z zakonom ter žrtve in priče kaznivih dejanj; – materialnega in procesnega civilnega prava, zlasti za otroke kot žrtve in priče ter na področju družinskega prava (zlasti glede skrbništva, pravice do stikov, ločitve staršev in preživnine); – upravnih zadev, oskrbe in zaščite (vključno z državljanstvom, zaščito otrok, namestitvijo in oskrbo ali migracijskimi postopki, imenom, identiteto, razmerji med starši in otroki); – drugih sodnih postopkov, v katerih so lahko otroci udeleženi kot storilci, žrtve, priče ali stranke. ▶ Zakonodaja EU in mednarodna zakonodaja, mednarodna in nacionalna sodna praksa, sodna praksa ESČP in Sodišča EU ▶ Sekundarni predpisi ▶ Zavezujoča in nezavezujoča upravna navodila pristojnim organom (kot so ministrska navodila, smernice, kodeksi ravnanja itd. za organe pregona, tožilstva, osebje zavodov za prestajanje kazni itd.)

Merila za ocenjevanje	▶ Države lahko napredek pri doseganju kazalnika merijo na podlagi naslednjih meril: – Konvencija o otrokovih pravicah ter ustrezni instrumenti Sveta Evrope in EU so bili ratificirani, vendar niso vključeni v nacionalno zakonodajo; – nekateri deli Konvencije o otrokovih pravicah glede otrokom prijaznega pravosodja ter ustreznih instrumentov Sveta Evrope in EU so vključeni v nacionalno zakonodajo; – Konvencija o otrokovih pravicah in zadevni instrumenti Sveta Evrope in EU so v celoti vključeni v nacionalno zakonodajo in se uporabljajo za vse otroke pod jurisdikcijo države, vendar ostajajo težave z učinkovitim izvajanjem; – Konvencija o otrokovih pravicah, vsi trije izbirni protokoli ter ustrezni instrumenti Sveta Evrope in EU so v celoti vključeni v nacionalno zakonodajo in se uporabljajo za vse otroke pod jurisdikcijo države.
Opombe k analizi	▶ Države bi morale zagotoviti podatke za vsako zadevno pravno panogo (če to dopuščajo državna sredstva): – civilno pravosodje; – kazensko pravosodje; – upravno pravosodje (vključno s postopki, povezanimi z migracijami). ▶ Za vsako pravno panogo morajo države zagotoviti informacije o naslednjih dejavnikih, da se zagotovi, da so ustrezno ocenile svoj napredek pri doseganju kazalnika: – o podatkih, ki jih je država zbrala ali se nanje sklicuje pri vrednotenju kazalnika; – o ukrepih, ki jih je država sprejela za zbiranje podatkov o izkušnjah otrok v zvezi s kazalnikom; – povratne informacije o tem, kako otroci v državi doživljajo kazalnik (če to dopuščajo državna sredstva).
Komentarji	▶ Splošna ocena: – v celoti izpolnjeno; – delno izpolnjeno; – ni izpolnjeno (vključno z načrtovanimi ukrepi, ki se še niso začeli izvajati). ▶ Primeri dobre prakse: ▶ Točke, ki jih je treba obravnavati: ▶ Priporočila:
Ukrepi (nadaljnje ukrepanje)	▶ Navedite vse ukrepe, ki jih boste sprejeli po opravljenem ocenjevanju, da bi okrepili napredek pri tem kazalniku.

VPRAŠANJA,

ki jih je treba obravnavati:

- ▶ priznavanje različnih vlog otrok v otrokom prijaznem pravosodnem sistemu, med drugim otrok kot osumljencev in obtožencev, obsojenih otrok, žrtev, prič in udeležencev;
- ▶ obsežnejše pravice za vse otroke od tistih, ki so v sodnih postopkih zagotovljene odraslim;
- ▶ nacionalna zakonodaja mora zagotavljati celovito izvajanje Konvencije o otrokovih pravicah in otrokom prijaznega pravosodja za vse otroke pod jurisdikcijo države, ne glede na vprašanja, povezana z decentralizacijo, federalizacijo ali prenosom pooblastil.

2	Obveščanje in svetovanje: vsi otroci prejmejo informacije in nasvete v jeziku, ki ga razumejo.
Opredelitev	Otroci imajo pravico do obveščenosti v vseh postopkih, v katere so vključeni, kar vključuje pravico do brezplačnega prevajanja in tolmačenja. Poleg tega se, da se otrokom omogoči uspešno razumevanje postopkov, ki jih zadevajo, in sodelovanje v njih, postopki vodijo v jeziku, ki ga v celoti razumejo. Vzpostavljeni so mehanizmi, ki zagotavljajo, da so otroci na začetku postopka na njim prilagojen način obveščeni o naslednjem: razlogih za postopek, otrokovih pravicah v okviru postopka, poteku postopka, vključno z vlogo različnih udeležencev postopka, in možnih izidih ali pravnih sredstvih. Nacionalna zakonodaja ali državne politike in postopki določajo naslednje: ▶ Otrok ima pravico do prevoda bistvenih dokumentov (npr. izjave o pravicah, pomembnega gradiva iz spisa, ki je podlaga za pridržanje, vseh sodnih odločb). ▶ Jezik, ki se uporablja v vseh fazah postopka, mora biti primeren otrokovi starosti, razvoju in zrelosti, stopnji razumevanja in morebitni ranljivosti. ▶ Strokovni delavci, ki so v stiku z otroki, morajo biti usposobljeni za komunikacijo in uporabo otrokom prijaznega jezika. ▶ Otroku mora brezplačno pomagati tolmač, ki lahko z njim komunicira v jeziku, ki ga razume. Tudi tolmač mora biti usposobljen za sporazumevanje z otroki.
Viri podatkov (samo okvirni)	▶ Nacionalna zakonodaja ▶ Ključni nacionalni pravni instrumenti in instrumenti politik ▶ Konvencija o otrokovih pravicah in splošni komentarji, sklepi, poročila o spremljanju in sklepne ugotovitve ▶ Priporočilo Sveta Evrope CM/Rec(2012)2 Odbora ministrov o sodelovanju otrok in mladih, mlajših od 18 let
Merila za ocenjevanje	▶ Države lahko napredek pri doseganju kazalnika merijo na podlagi naslednjih meril: – z nacionalno zakonodajo ali državnimi politikami in postopki ni zahtevano, da so informacije, predstavljene med postopkom, v jeziku, ki ga otrok razume; – z nacionalno zakonodajo ali državnimi politikami in postopki je zahtevano, da se po potrebi zagotovi tolmač. Vendar pa tolmači niso usposobljeni ali specializirani za delo z otroki in ni dodatnih mehanizmov, ki bi zagotovili, da otrok razume postopek; – z nacionalno zakonodajo ali državnimi politikami in postopki se zahteva, da se informacije otrokom zagotovijo v jeziku, ki ga razumejo. Vendar pa ta zahteva ne velja za vse postopke, v katerih so udeleženi otroci, oziroma za vse faze postopka; – nacionalna zakonodaja ali državne politike in postopki vključujejo celovite mehanizme, ki zahtevajo, da otroci zmorejo razumeti vse vidike vseh postopkov, v katere so vključeni. To vključuje mehanizme za zagotavljanje pravice do otrokom prijaznega tolmača, pravice do informacij v jeziku, ki ga otrok razume, in usposabljanja strokovnih delavcev, ki so v stiku z otroki, o otrokom prijaznem jeziku.

Opombe k analizi	▶ Države bi morale zagotoviti podatke za vsako zadevno pravno panogo (če to dopuščajo državna sredstva): – civilno pravosodje; – kazensko pravosodje; – upravno pravosodje (vključno s postopki, povezanimi z migracijami). ▶ Za vsako pravno panogo morajo države zagotoviti informacije o naslednjih dejavnikih, da se zagotovi, da so ustrezno ocenile svoj napredek pri doseganju kazalnika: – o podatkih, ki jih je država zbrala ali se nanje sklicuje pri vrednotenju kazalnika; – o ukrepih, ki jih je država sprejela za zbiranje podatkov o izkušnjah otrok v zvezi s kazalnikom; – povratne informacije o tem, kako otroci v državi doživljajo kazalnik (če to dopuščajo državna sredstva).
Komentarji	▶ Splošna ocena: – v celoti izpolnjeno; – delno izpolnjeno; – ni izpolnjeno (vključno z načrtovanimi ukrepi, ki se še niso začeli izvajati). ▶ Primeri dobre prakse: ▶ Točke, ki jih je treba obravnavati: ▶ Priporočila:
Ukrepi (nadaljnje ukrepanje)	▶ Navedite vse ukrepe, ki jih boste sprejeli po opravljenem ocenjevanju, da bi okrepili napredek pri tem kazalniku.

VPRAŠANJA,

ki jih je treba obravnavati:

- ▶ Pri uporabi jezika, prilagojenega otrokom, in dostopu do brezplačnih tolmačev je treba posebno pozornost nameniti skupinam v posebej ranljivem položaju, vključno z otroki s posebnimi potrebami, etničnimi manjšinami, otroki begunci in migranti ter otroki iz manjšinskih skupin. To vključuje sodelovanje tolmačev znakovnega jezika ter strokovnjakov za nadomestno in dopolnilno komunikacijo.

3	Varstvo zasebnega in družinskega življenja: Sprejeti so zakoni, ki ščitijo identiteto otrok in določajo pravila o zaupnosti, ter se izvajajo.
Opredelitev	Pravico otrok do zasebnosti in njihove osebne podatke je treba zaščititi na vseh stopnjah postopka. Za izpolnjevanje te pravice morajo države: ▶ sprejeti zakone, ki zagotavljajo anonimnost ter varujejo identiteto, zasebnost in osebne podatke otrok v postopkih, zlasti vse posnetke zaslišanj; ▶ določiti pravila in zagotoviti usposabljanje o zaupnosti in varstvu podatkov za strokovne delavce, ki delujejo za korist otrok in z njimi; ▶ omogočiti, da se otrokom, zlasti otrokom žrtvam, omogoči, da se izjavijo in predložijo dokaze z avdiovizualnimi sredstvi;² ▶ omogočiti vsem otrokom, zlasti otrokom, ki so v navzkrižju z zakonom, da se izjavijo in predložijo dokaze za zaprtimi vrati in ne javno, tj. v prisotnosti samo neposredno vpletenih oseb, pod pogojem, da te otrok ne ovirajo pri pričanju;³ ▶ preprečiti objavo osebnih podatkov ali informacij o otrocih, vključenih v postopek, in ▶ sprejeti zakone, ki zagotavljajo, da je otrokova pravica do zasebnosti zaščiten tudi takrat, ko se informacije in podatki o otroku izmenjujejo med strokovnimi delavci.
Viri podatkov (samo okvirni)	▶ Nacionalna zakonodaja ▶ Zakonodaja EU ▶ Splošna uredba o varstvu podatkov ▶ Direktiva o varstvu podatkov pri preprečevanju, odkrivanju in preiskovanju kaznivih dejanj ▶ Direktiva o boju proti spolni zlorabi otrok ▶ Ključni nacionalni pravni instrumenti in instrumenti politik ▶ Konvencija o otrokovih pravicah in splošni komentarji, sklepi, poročila o spremljanju in sklepne ugotovitve ▶ Splošna uredba Evropske unije o varstvu podatkov ▶ Konvencija Sveta Evrope o kibernetiski kriminaliteti (Budimpeška konvencija) ▶ Konvencija o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (Istanbulska konvencija) ▶ Konvencija Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo (Lanzarotska konvencija) ▶ Priporočilo CM/Rec(2018)7 Odbora ministrov Sveta Evrope o smernicah za spoštovanje, varstvo in uresničevanje otrokovih pravic v digitalnem okolju

2. Gl. Direktivo 2012/29/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj, člen 24(1)(a): „v kazenskih preiskavah [se lahko] vsa zaslišanja otroka žrtve [...] avdiovizualno snemajo, taki posnetki zaslišanj pa se lahko uporabijo kot dokaz v kazenskih postopkih;“

3. Gl. smernice Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje, odstavek 9.

Merila za ocenjevanje	▶ Države lahko napredek pri doseganju kazalnika merijo na podlagi naslednjih meril: – ne obstajajo zakoni, ki bi varovali otrokovo pravico do zasebnosti ali varstva podatkov v postopkih; – nacionalna zakonodaja določa, da lahko otroci pričajo ali se izjavijo z avdio-vizualnimi sredstvi in za zaprtimi vrati, v vseh postopkih, ki jih zadevajo, vendar ne obstajajo zakoni ali pravila, ki bi urejali zaupnost, izmenjavo podatkov ali medijsko poročanje o zadevah, v katere so vključeni otroci; – nacionalna zakonodaja določa, da lahko otroci pričajo ali se izjavijo z avdio-vizualnimi sredstvi in za zaprtimi vrati v vseh postopkih, ki jih zadevajo, za medije in strokovne delavce pa obstajajo posebni zakoni ali pravila o varovanju zasebnosti otrok; – nacionalna zakonodaja vsebuje določbe o celovitem varstvu zasebnosti otrok v postopkih in zaupnosti podatkov, ki se nanašajo na otroke, ki se uporabljajo vedno, ko otroci pridejo v stik s pravosodnim sistemom.
Opombe k analizi	▶ Države bi morale zagotoviti podatke za vsako zadevno pravno panogo (če to dopuščajo državna sredstva): – civilno pravosodje; – kazensko pravosodje; – upravno pravosodje (vključno s postopki, povezanimi z migracijami). ▶ Za vsako pravno panogo morajo države zagotoviti informacije o naslednjih dejavnikih, da se zagotovi, da so ustrezno ocenile svoj napredek pri doseganju kazalnika: – o podatkih, ki jih je država zbrala ali se nanje sklicuje pri vrednotenju kazalnika; – o ukrepih, ki jih je država sprejela za zbiranje podatkov o izkušnjah otrok v zvezi s kazalnikom; – povratne informacije o tem, kako otroci v državi doživljajo kazalnik (če to dopuščajo državna sredstva).
Komentarji	▶ Splošna ocena: – v celoti izpolnjeno; – delno izpolnjeno; – ni izpolnjeno (vključno z načrtovanimi ukrepi, ki se še niso začeli izvajati). ▶ Primeri dobre prakse: ▶ Točke, ki jih je treba obravnavati: ▶ Priporočila:
Ukrepi (nadaljnje ukrepanje)	▶ Navedite vse ukrepe, ki jih boste sprejeli po opravljenem ocenjevanju, da bi okrepili napredek pri tem kazalniku.

VPRAŠANJA,

ki jih je treba obravnavati:

- ▶ Zahteva po zaščiti otrokove identitete se ne konča, ko otrok postane polnoleten. Smernice določajo, da se kazenska evidenca otrok ne sme razkriti zunaj pravosodnega sistema, ko otroci postanejo polnoletni. Izjeme pri tem pravilu so možne v okoliščinah omejenega obsega, vključno z razlogi javne varnosti in kadar obstaja možnost dela z otroki v času zaposlitve.

4	Varnost in usposabljanje: vsi strokovni delavci, ki delujejo v postopkih za korist otrok in z njimi, so ustrezno preverjeni in usposobljeni
Opredelitev	Vsi zadevni strokovni delavci so ustrezno preverjeni in pooblaščen ter strokovno usposobljeni, da je zagotovljena njihova primernost za delo z otroki in za otroke, zlasti ko gre za otroke v ranljivih situacijah. Nacionalna zakonodaja, politike in postopki zagotavljajo, da: ▶ so vsi strokovni delavci, ki so v neposrednem stiku z otroki v postopku, ustrezno preverjeni in pooblaščen za delo z otroki; ▶ je usposabljanje na podlagi kompetenc s področja otrokom prijaznega pravosodja vključeno v programe usposabljanja pred nastopom dela za strokovne delavce, ki delajo za in neposredno z otroki, ki so vključeni v sodne postopke; ▶ strokovni delavci pridobijo potrebno interdisciplinarno usposabljanje o pravicah in potrebah otrok različnih starostnih skupin ter o postopkih, ki so zanje primerni; ▶ so strokovni delavci usposobljeni za komunikacijo z otroki vseh starosti in razvojnih stopenj ter z otroki, ki so v posebej ranljivih situacijah; ▶ je zagotovljena kontinuiteta strokovnih delavcev, ki zagotavljajo podporo otrokom med postopkom in po njem.
Viri podatkov (samo okvirni)	▶ Nacionalna zakonodaja ▶ Ključni nacionalni pravni instrumenti in instrumenti politik ▶ Zakonodaja EU ▶ Nacionalno akreditirani programi strokovnega usposabljanja za vsa navedena področja ▶ Državne službe, univerze in druge izobraževalne ustanove ▶ Konvencija o otrokovih pravicah in splošni komentarji, sklepi, poročila o spremljanju in sklepne ugotovitve
Merila za ocenjevanje	▶ Države lahko napredek pri doseganju kazalnika merijo na podlagi naslednjih meril: – usposabljanje s področja otrokom prijaznih sodnih postopkov za strokovne delavce, ki delajo za korist otrok in z otroki, vključenimi v sodne postopke, je zelo omejeno ali pa ga sploh ni. Preverjanje na nacionalni ravni ni dosledno ali se ne izvaja redno; – za strokovne delavce, ki delujejo za korist otrok in z njimi, se zaradi njihove udeležbe v sodnih postopkih zahteva usposabljanje na podlagi kompetenc s področja otrokom prijaznih sodnih postopkov. Izvaja se preverjanje na nacionalni ravni; – za strokovne delavce, ki delujejo za korist otrok in z njimi, se zahteva usposabljanje na podlagi kompetenc s področja otrokom prijaznih sodnih postopkov, strokovni delavci pa se morajo stalno usposabljati. Izvaja se preverjanje na nacionalni ravni; – vsi strokovni delavci, ki delujejo za korist otrok in z njimi, morajo biti specializirani za delo z otroki, kar vključuje zahtevo po stalnem usposabljanju s področja otrokom prijaznih sodnih postopkov. Preverjanje poteka v skladu z nacionalnimi standardi ter se redno izvaja in posodablja.

Opombe k analizi	▶ Države bi morale zagotoviti podatke za vsako zadevno pravno panogo (če to dopuščajo državna sredstva): – civilno pravosodje; – kazensko pravosodje; – upravno pravosodje (vključno s postopki, povezanimi z migracijami). ▶ Za vsako pravno panogo morajo države zagotoviti informacije o naslednjih dejavnikih, da se zagotovi, da so ustrezno ocenile svoj napredek pri doseganju kazalnika: – o podatkih, ki jih je država zbrala ali se nanje sklicuje pri vrednotenju kazalnika; – o ukrepih, ki jih je država sprejela za zbiranje podatkov o izkušnjah otrok v zvezi s kazalnikom; – povratne informacije o tem, kako otroci v državi doživljajo kazalnik (če to dopuščajo državna sredstva).
Komentarji	▶ Splošna ocena: – v celoti izpolnjeno; – delno izpolnjeno; – ni izpolnjeno (vključno z načrtovanimi ukrepi, ki se še niso začeli izvajati). ▶ Primeri dobre prakse: ▶ Točke, ki jih je treba obravnavati: ▶ Priporočila:
Ukrepi (nadaljnje ukrepanje)	▶ Navedite vse ukrepe, ki jih boste sprejeli po opravljenem ocenjevanju, da bi okrepili napredek pri tem kazalniku.

VPRAŠANJA,

ki jih je treba obravnavati:

- ▶ Strokovni delavci, ki delujejo za korist otrok ali z njimi v postopkih, v katerih so udeleženi otroci, vključujejo (seznam je neizčrpen): odvetnike, sodnike, organe kazenskega pregona, socialne delavce, centralne organe, zdravstvene delavce, uradnike za priseljevanje, tolmače, mediatorje, notarje, sodno osebje, skrbnike in delavce v domovih, osebje v zaporih, vodje mladinskih in otroških organizacij ter javne uslužbenke.

5	Nacionalna zakonodaja zagotavlja alternative sodnim, upravnim in drugim pravnim postopkom, kot sta preusmeritev in alternativno reševanje sporov
Opredelitev	Za otroke v sodnih postopkih se priporočajo alternativne rešitve. To zajema otroke, ki so osumljenci ali obdolženci v kazenskih postopkih, otroke v upravnih postopkih (npr. v zvezi z migracijami se otrok ne bi smelo pridržati, temveč napotiti v specializirane ustanove) in otroke v drugih pravnih postopkih (vključno s civilnimi). V zvezi z otroki, ki so osumljenci ali obdolženci v kazenskih postopkih, morajo države spodbujati uvedbo ukrepov za izogibanje kazenskemu pregonu v vseh primerih, ko je to primerno.⁴ V praksi se ukrepi na splošno delijo na dve kategoriji: a) ukrepi, ki otroke usmerjajo izven sodnega sistema, kadar koli pred zadevnim postopkom ali med njim (preusmeritev); b) ukrepi v okviru sodnih postopkov. Pri uporabi ukrepov obeh kategorij je treba kar najbolj paziti, da se v celoti spoštujejo in zaščitijo človekove pravice otroka in postopkovni zaščitni ukrepi.⁵ Preusmeritev vključuje napotitev zadev izven formalnega kazenskopravnega sistema, običajno v mediacijske programe ali dejavnosti restorativne pravičnosti.⁶ Poleg tega bi morale biti na voljo različne ureditve, kot so odredbe o oskrbi, vodenju in nadzoru, svetovanje, probacija, rejništvo, programi izobraževanja in poklicnega usposabljanja ter druge alternative institucionalnemu varstvu, da se zagotovi, da se z otroki ravna na način, ki je primeren za njihovo dobrobit in sorazmeren z okoliščinami, v katerih so se znašli, in s storjenim kaznivim dejanjem. V vseh postopkih, ki vključujejo otroke, bi bilo treba spodbujati tudi alternativno reševanje sporov, kadar je to v otrokovo korist. Opomba: Preusmeritvi v izogib sodnim postopkom in alternativam sodnim mehanizmom oz. predkazenskemu priporu je treba nameniti ustrezno pozornost pred in med postopkom (gl. poglavje III/B/1 in 2).
Viri podatkov (samo okvirni)	▶ Nacionalna zakonodaja in poslovniki ▶ Nacionalna sodna praksa, sodna praksa ESČP in Sodišča EU ▶ Priporočilo CM/Rec (2008) 11 Odbora ministrov Sveta Evrope državam članicam o evropskih pravilih za mladoletne storilce kaznivih dejanj, ki so jim naložene sankcije ali ukrepi ▶ Zakonodaja EU (vključno z Direktivo (EU) 2016/800, Uredbo Bruselj IIb) ▶ Zakonodaja o mediaciji ▶ Konvencija o otrokovih pravicah ▶ Standardna minimalna pravila Združenih narodov za kazenskem pravosodju za mladoletnike ▶ Konvencija o otrokovih pravicah in splošni komentarji, sklepi, poročila o spremljanju in sklepne ugotovitve

4. Konvencija o otrokovih pravicah, člen 40(3)(b)

5. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 24, opomba 16, odstavek 22.

6. Prav tam, odstavki 15–17.

Merila za ocenjevanje	▶ Države lahko napredek pri doseganju kazalnika merijo na podlagi naslednjih meril: – v zakonodaji ne obstajajo alternative sodnim, upravnim ali drugim pravnim postopkom; – v zakonodaji obstajajo nekatere alternative sodnim, upravnim ali drugim pravnim postopkom, vendar je njihov obseg zelo omejen in se uporabljajo le v manj pomembnih primerih, ki bi bili sicer opuščeni; – v zakonodaji obstajajo alternative sodnim, upravnim ali drugim pravnim postopkom, ki se uporabljajo v številnih primerih, ki zadevajo otroke, vendar otroci nimajo veliko besede o zadevah in ne morejo uspešno sprejeti lastnih odločitev; – v zakonodaji obstajajo alternative sodnim, upravnim ali drugim pravnim postopkom, ki spoštujejo načelo največje otrokove koristi in se uporabljajo v številnih primerih, ki zadevajo otroke, otroci pa lahko sprejemajo odločitve ob pomoči odvetnika oziroma pravnega svetovalca.
Opombe k analizi	▶ Države bi morale zagotoviti podatke za vsako zadevno pravno panogo (če to dopuščajo državna sredstva): – civilno pravosodje; – kazensko pravosodje; – upravno pravosodje (vključno s postopki, povezanimi z migracijami). ▶ Za vsako pravno panogo morajo države zagotoviti informacije o naslednjih dejavnikih, da se zagotovi, da so ustrezno ocenile svoj napredek pri doseganju kazalnika: – o podatkih, ki jih je država zbrala ali se nanje sklicuje pri vrednotenju kazalnika; – o ukrepih, ki jih je država sprejela za zbiranje podatkov o izkušnjah otrok v zvezi s kazalnikom; – povratne informacije o tem, kako otroci v državi doživljajo kazalnik (če to dopuščajo državna sredstva).
Komentarji	▶ Splošna ocena: – v celoti izpolnjeno; – delno izpolnjeno; – ni izpolnjeno (vključno z načrtovanimi ukrepi, ki se še niso začeli izvajati). ▶ Primeri dobre prakse: ▶ Točke, ki jih je treba obravnavati: ▶ Priporočila:
Ukrepi (nadaljnje ukrepanje)	▶ Navedite vse ukrepe, ki jih boste sprejeli po opravljenem ocenjevanju, da bi okrepili napredek pri tem kazalniku.

B. Otrokom prijazno pravosodje za otroke, ki so v navzkrižju z zakonom

Otroci, ki so v navzkrižju z zakonom, niso večina tistih, ki pridejo v stik s pravosodnim sistemom. Vendar je za tiste, ki so v takem položaju, tveganje še posebej veliko, saj se lahko soočijo z okoliščinami, ki bi lahko resno posegle v njihove temeljne pravice, na primer odvzem prostosti. Kot je določeno v smernicah Sveta Evrope, mora zato otrokom prijazen pravosodni sistem vključevati posebne določbe za obravnavo potreb te posebne skupine otrok.

6

Nacionalna zakonodaja določa posebne določbe za otroke, ki so v navzkrižju z zakonom

6a

Nacionalna zakonodaja določa standarde za sistem pravosodja za otroke, vključno s spodnjo mejo starosti za kazensko odgovornost za vse primere, ki ustreza evropskim in mednarodnim standardom

Opredelitev

Spodnja meja starosti za kazensko odgovornost je zakonsko določena najnižja starost, pod katero otroci niso kazensko odgovorni. V skladu s Konvencijo o otrokovih pravicah morajo države določiti spodnjo mejo starosti za kazensko odgovornost, do katere se domneva, da otroci niso sposobni storiti kaznivega dejanja.⁷

- (i) **Državni pravni okvir zagotavlja, da otrok, ki storijo kaznivo dejanje in so mlajši od določene spodnje meje starosti za kazensko odgovornost, ni mogoče formalno obtožiti ali jih šteti za odgovorne v kazenskem postopku.**

Otrokom, ki so pod pragom spodnje meje starosti za kazensko odgovornost, morajo ustrezni organi zagotoviti pomoč in storitve v skladu z njihovimi potrebami. Otroci, ki ne dosegajo praga spodnje meje starosti za kazensko odgovornost, se ne smejo obravnavati kot otroci, ki so storili kaznivo dejanje.

Za zgodnje ukrepanje pri otrocih, ki so pod spodnjo mejo starosti za kazensko odgovornost, so potrebni otrokom prijazni in integrirani multidisciplinarni odzivi na prve znake vedenja, ki bi veljalo za kaznivo dejanje, če bi bil otrok nad spodnjo mejo starosti za kazensko odgovornost.

Razviti je treba z dokazi podprte intervencijske programe, ki ne odražajo le številnih psihosocialnih vzrokov takšnega vedenja, temveč tudi zaščitne dejavnike, ki lahko okrepijo odpornost. Pred posredovanjem je treba opraviti celovito in interdisciplinarno oceno otrokovih potreb. Absolutno prednostno je otrokom treba nuditi podporo v njihovih družinah in skupnostih. V izjemnih primerih, ki zahtevajo namestitev izven doma, bi morala biti takšna nadomestna oskrba po možnosti v družinskem okolju. Vendar pa je v nekaterih primerih za zagotovitev potrebnega obsega strokovnih storitev lahko primerna namestitev v zavodsko oskrbo. Kljub temu jo je treba uporabiti le kot skrajni ukrep in za najkrajše primerno obdobje ter mora biti predmet sodne presoje.

Sistemske pristop k preprečevanju možnosti formalne obtožbe in kazenske odgovornosti vključuje tudi zapiranje poti v pravosodni sistem za otroke z dekriminalizacijo manjših prekrškov, kot so izostajanje od pouka, beg od doma, prosjačenje ali prestopništvo, ki so pogosto posledica revščine, brezdomstva ali nasilja v družini.

V skladu s Konvencijo o otrokovih pravicah morajo države določiti spodnjo mejo starosti za kazensko odgovornost, do katere se domneva, da otroci niso sposobni storiti kaznivega dejanja.⁸

Spodnja meja starosti za kazensko odgovornost, nižja od 14 let, ni mednarodno sprejemljiva. Konvencija o otrokovih pravicah priporoča, da države pogodbenice kot absolutno najnižjo mejo starosti za kazensko odgovornost določijo starost 14 let.⁹ Ko je enkrat določena spodnja meja starosti za kazensko odgovornost, ne bi smele veljati nobene izjeme, niti v primeru hudih kaznivih dejanj.¹⁰

7. Prav tam, odstavek 40(3)(a).

8. Prav tam, odstavek 40(3)(a).

9. Prav tam, odstavek 33.

10. Prav tam, odstavek 35.

Opredelitev	Če ni zanesljivega dokaza o starosti, je treba upoštevati, kar je v večjo korist otroku. Če otrok nima rojstnega lista, mu ga mora država nemudoma in brezplačno zagotoviti, kadar koli je treba dokazati njegovo starost. Države bi morale za ugotavljanje starosti otroka, ki ne more predložiti rojstnega lista, sprejeti tudi drugo dokumentacijo in dokaze (vključno s pričevanjem učiteljev in verskih voditeljev). Dokumenti se morajo šteti za pristne, razen če obstajajo dokazi o nasprotnem.¹¹ (ii) Pravni okvir države bi moral zagotavljati, da otroci, ki storijo kaznivo dejanje: – v času, ko so mlajši od določene spodnje meje starosti za kazensko odgovornost, ne morejo biti uradno obtoženi ali kazensko odgovorni (tj. ne morejo biti predmet kazenskega postopka). Otrokom, ki so pod spodnjo mejo starosti za kazensko odgovornost, morajo ustrezni organi zagotoviti pomoč in storitve v skladu z njihovimi potrebami; – v času med spodnjo mejo starosti za kazensko odgovornost in polnoletnostjo brez izjeme ostanejo upravičeni do obravnave v okviru specializiranega pravosodnega sistema za otroke.
Viri podatkov (samo okvirni)	▶ Nacionalna ustava ▶ Nacionalna zakonodaja in poslovniki ▶ Nacionalna sodna praksa, sodna praksa ESČP in Sodišča EU ▶ Zakonodaja Evropske unije (npr. Direktiva (EU) 2016/800) ▶ Priporočilo CM/Rec (2008) 11 Odbora ministrov Sveta Evrope državam članicam o evropskih pravilih za mladoletne storilce kaznivih dejanj, ki so jim naložene sankcije ali ukrepi ▶ Konvencija o otrokovih pravicah in splošni komentarji, sklepi, poročila o spremljanju in sklepne ugotovitve ▶ Standardna minimalna pravila Združenih narodov za kazenskem pravosodju za mladoletnike

¹¹. Prav tam, odstavek 44.

Merila za ocenjevanje

- ▶ Države lahko napredek pri doseganju podkazalnika (i) merijo na podlagi naslednjih ocenjevalnih meril:
 - z otroki, ki so pod pragom spodnje meje starosti za kazensko odgovornost, se ravna po sistemu, ki je podoben sodnemu/kazenskemu sistemu, ki otroke obravnava, kot da bi bili odgovorni za svoja dejanja;
 - deloma obstaja sistem, ki temelji na psihosocialnem pristopu, vendar se otrokom še vedno izreče kazen za storjena kazniva dejanja;
 - obstaja sistem, ki temelji na psihosocialnem pristopu in daje absolutno prednost podpori otrok v družini ter spoštovanju njihovih pravic, vključno s pravico do izpodbijanja odločitev, sprejetih za njihovo vzgojo/zaščito, vendar pa sistem nima systemskega pristopa k preprečevanju vstopa v pravosodni sistem za otroke in otroci so lahko kaznovani za statusna kazniva dejanja;
 - obstaja sistem, ki temelji na psihosocialnem pristopu in daje absolutno prednost podpori otrok v družini ter spoštovanju njihovih pravic, vključno s pravico do izpodbijanja odločitev, sprejetih za njihovo vzgojo/zaščito, sistem pa uporablja systemski pristop k preprečevanju vstopa v pravosodni sistem za otroke in se osredotoča na dekriminalizacijo manjših kršitev, vključno s statusnimi kaznivimi dejanji.
- ▶ Države lahko napredek pri doseganju podkazalnika (ii) merijo na podlagi naslednjih ocenjevalnih meril:
 - spodnja meja starosti za kazensko odgovornost ni zakonsko določena;
 - spodnja meja starosti za kazensko odgovornost je zakonsko določena, vendar obstajajo izjeme, ki omogočajo pregon otrok pod to starostjo;
 - spodnja meja starosti za kazensko odgovornost je zakonsko določena brez izjeme, vendar je nižja od starosti 14 let;
 - spodnja meja starosti za kazensko odgovornost je zakonsko določena brez izjeme, in sicer pri starosti 14 let ali več.

	► Države lahko napredek pri doseganju podkazalnika (iii) merijo na podlagi naslednjih ocenjevalnih meril: – spodnja meja starosti za kazensko odgovornost je določena pri starosti, nižji od 14 let, za vse primere. Kazenski postopki proti otrokom nad spodnjo mejo starosti za kazensko odgovornost so pretežno kaznovalne narave in zanje večinoma veljajo enaka pravila kot za postopke proti odraslim. Tudi za otroke pod spodnjo mejo starosti za kazensko odgovornost velja sistem, podoben sodnemu/kazenskemu sistemu, ki uporablja kaznovalni pristop in vključuje le malo otrokom prijaznih elementov ali pa jih sploh ne vključuje; – spodnja meja starosti za kazensko odgovornost je za nekatere primere določena pri starosti, nižji od 14 let. Za otroke nad spodnjo mejo starosti za kazensko odgovornost so postopki večinoma kaznovalne narave in zanje v mnogih pogledih veljajo enaka pravila kot za odrasle, čeprav so bili uvedeni nekateri elementi, ki so prilagojeni otrokom. Pri otrocih pod spodnjo mejo starosti za kazensko odgovornost pravosodni sistem do neke mere temelji na psihosocialnem pristopu, vendar ohranja predvsem kaznovalni vidik; – spodnja meja starosti za kazensko odgovornost je določena pri starosti 14 let ali več. Za otroke nad spodnjo mejo starosti za kazensko odgovornost so postopki na splošno še vedno kaznovalne narave, vendar sta bila vanje vključena restorativna pravičnost in vidik zaščite/izobraževanja otrok, pri čemer otroci večinoma uživajo koristi močnih, otrokom prijaznih elementov pravosodja. Pri otrocih pod spodnjo mejo starosti za kazensko odgovornost pravosodni sistem temelji na psihosocialnem pristopu, ki daje prednost podpori otrokom v družini in spoštovanju njihovih pravic, vključno s pravico do izpodbijanja odločitev, sprejetih v korist njihove vzgoje/zaščite. Vendar pa ne obstaja sistemski pristop k preprečevanju vstopa v pravosodni sistem za otroke in otroci so lahko kaznovani za statusna kazniva dejanja; – spodnja meja starosti za kazensko odgovornost je določena pri starosti 14 let ali več. Za otroke nad spodnjo mejo starosti za kazensko odgovornost sta v postopkih večinoma značilna restorativna pravičnost in vidik zaščite/izobraževanja otrok, pri čemer otroci vedno uživajo koristi močnih, otrokom prijaznih elementov pravosodja. Pri otrocih pod spodnjo mejo starosti za kazensko odgovornost pravosodni sistem temelji na psihosocialnem pristopu, ki daje absolutno prednost podpori otrokom v družini in spoštovanju njihovih pravic, vključno s pravico do izpodbijanja odločitev, sprejetih v korist njihove vzgoje/zaščite. Pri preprečevanju vstopa v pravosodni sistem za otroke se uporablja sistemski pristop, osredotoča pa se tudi na dekriminalizacijo manjših kršitev, vključno s statusnimi kaznivimi dejanji.
Opombe k analizi	► Države bi morale zagotoviti podatke za vsako zadevno pravno panogo (če to dopuščajo državna sredstva): – civilno pravosodje; – kazensko pravosodje; – upravno pravosodje (vključno s postopki, povezanimi z migracijami). ► Za vsako pravno panogo morajo države zagotoviti informacije o naslednjih dejavnikih, da se zagotovi, da so ustrezno ocenile svoj napredek pri doseganju kazalnika: – o podatkih, ki jih je država zbrala ali se nanje sklicuje pri vrednotenju kazalnika; – o ukrepih, ki jih je država sprejela za zbiranje podatkov o izkušnjah otrok v zvezi s kazalnikom; – povratne informacije o tem, kako otroci v državi doživljajo kazalnik (če to dopuščajo državna sredstva).

Komentarji	▶ Splošna ocena: – v celoti izpolnjeno; – delno izpolnjeno; – ni izpolnjeno (vključno z načrtovanimi ukrepi, ki se še niso začeli izvajati). ▶ Primeri dobre prakse: ▶ Točke, ki jih je treba obravnavati: ▶ Priporočila:
Ukrepi (nadaljnje ukrepanje)	▶ Navedite vse ukrepe, ki jih boste sprejeli po opravljenem ocenjevanju, da bi okrepili napredek pri tem kazalniku.

VPRAŠANJA,

ki jih je treba obravnavati:

- ▶ Za **zgodnje ukrepanje** pri otrocih, ki so pod spodnjo mejo starosti za kazensko odgovornost, so potrebni otrokom prijazni in integrirani multidisciplinarni odzivi na prve znake vedenja, ki bi veljalo za kaznivo dejanje, če bi bil otrok nad spodnjo mejo starosti za kazensko odgovornost.
- ▶ **Sistemski pristop k preprečevanju možnosti formalne obtožbe in kazenske odgovornosti** vključuje tudi zapiranje poti v pravosodni sistem za otroke z **dekriminalizacijo manjših prekrškov**, kot so izostajanje od pouka, beg od doma, prosjačenje ali prestopništvo, ki so pogosto posledica revščine, brezdomstva ali nasilja v družini.
- ▶ Včasih so kriminalizirani tudi otroci, ki so žrtve spolnega izkoriščanja, in mladostniki, ki med seboj sporazumno spolno občujejo. Države bi morale ta dejanja, imenovana tudi **statusna kazniva dejanja**, dekriminalizirati.
- ▶ V pravosodnih sistemih za otroke je treba zaščito razširiti tudi na otroke, ki so bili ob storitvi kaznivega dejanja mlajši od 18 let, vendar v času sojenja ali izreka kazni **dopolnijo 18 let**.

	6b	Nacionalna zakonodaja, politika ali pravila vključujejo smernice za organe kazenskega pregona glede uporabe sile in prisilnih sredstev proti otrokom za preprečevanje nezakonite ali nesorazmerne uporabe sile
Opredelitev	Policija mora spoštovati osebne pravice in dostojanstvo vseh otrok ter upoštevati njihovo ranljivost, tj. upoštevati njihovo starost in stopnjo zrelosti ter morebitne posebne potrebe, vključno s tistimi, ki so posledica invalidnosti ali duševne motnje ali težav pri sporazumevanju. Da se prepreči nadaljnja travmatizacija, morajo obstajati jasna pravila o izogibanju uporabe sile, prisile ali nasilja pri izvajanju odločitev, na primer pri dogovorih o stikih.	
Viri podatkov (samo okvirni)	▶ Nacionalni predpisi in protokoli o pravicah otrok ▶ Nacionalna sodna praksa, sodna praksa ESČP in Sodišča EU ▶ Zakonodaja EU (npr. Direktiva (EU) 2016/800, direktiva o pravicah žrtev), migracijska zakonodaja ▶ Konvencija o otrokovih pravicah in splošni komentarji, sklepi, poročila o spremljanju in sklepne ugotovitve ▶ Standardna minimalna pravila Združenih narodov o kazenskem pravosodju za mladoletnike (Pekinška pravila)	
Merila za ocenjevanje	▶ Države lahko napredek pri doseganju kazalnika merijo na podlagi naslednjih meril: – ne obstajajo zakoni, politike ali pravila o uporabi sile in prisilnih sredstev proti otrokom; – obstajajo nekatere smernice, politike ali pravila o uporabi sile in prisilnih sredstev proti otrokom, vendar se ustrezne določbe ne uporabljajo pravilno ali pa se ne razlikujejo med otroki in odraslimi; – obstajajo politike, smernice ali pravila o uporabi sile in prisilnih sredstev proti otrokom, ki jih običajno uporablja večina organov kazenskega pregona in so ustrezno prilagojena otrokom; – nacionalna zakonodaja, politike in pravila vsebujejo smernice o uporabi sile in prisilnih sredstev proti otrokom, ki jih običajno uporablja večina organov kazenskega pregona, IN vzpostavljeni so mehanizem spremljanja/nadzora in pritožbeni mehanizmi, ki so neodvisni in otrokom prijazni.	
Opombe k analizi	▶ Države bi morale zagotoviti podatke za vsako zadevno pravno panogo (če to dopuščajo državna sredstva): – civilno pravosodje; – kazensko pravosodje; – upravno pravosodje (vključno s postopki, povezanimi z migracijami). ▶ Za vsako pravno panogo morajo države zagotoviti informacije o naslednjih dejavnikih, da se zagotovi, da so ustrezno ocenile svoj napredek pri doseganju kazalnika: – o podatkih, ki jih je država zbrala ali se nanje sklicuje pri vrednotenju kazalnika; – o ukrepih, ki jih je država sprejela za zbiranje podatkov o izkušnjah otrok v zvezi s kazalnikom; – povratne informacije o tem, kako otroci v državi doživljajo kazalnik (če to dopuščajo državna sredstva).	

Komentarji	▶ Splošna ocena: – v celoti izpolnjeno; – delno izpolnjeno; – ni izpolnjeno (vključno z načrtovanimi ukrepi, ki se še niso začeli izvajati). ▶ Primeri dobre prakse: ▶ Točke, ki jih je treba obravnavati: ▶ Priporočila:
Ukrepi (nadaljnje ukrepanje)	▶ Navedite vse ukrepe, ki jih boste sprejeli po opravljenem ocenjevanju, da bi okrepili napredek pri tem kazalniku.

	6c	Nacionalna zakonodaja in pravni sistem države priznavata in urejata vse oblike odvzema prostosti otrokom
Opredelitev	Do odvzema prostosti ali omejitve gibanja lahko pride v številnih okoliščinah pred postopkom, med njim in ob njegovem zaključku: ▶ aretacija/policijsko pridržanje; ▶ pripor pred sojenjem in po sojenju ali temu ekvivalentne oblike, ki so specifične za otroke; ▶ otroci, ki so v priporu ali pridržani iz razlogov, povezanih s priseljevanjem; ▶ otroci, ki so v priporu ali pridržani zaradi sodelovanja v oboroženem spopadu; ▶ odreditev hišnega pripora ali druge omejitve gibanja pred začetkom postopka; ▶ otroci, ki jih starši ali skrbniki namestijo v zavode, ki jih ne smejo zapustiti po lastni volji, čeprav tam niso zaradi odredbe javnega organa. Nacionalna zakonodaja in ukrepi zagotavljajo: ▶ da je odvzem prostosti otrokom v vseh okoliščinah skrajni ukrep in se uporablja za najkrajše potrebno obdobje; ▶ da se prepreči pridržanje otrok v zvezi s priseljevanjem; ▶ da so pravice otrok, ki jim je odvzeta prostost, ustrezno varovane; ▶ da se v času, ko jim je odvzeta prostost, pravice otrok vedno spoštujejo. Za zagotovitev potrebnih procesnih pravic in zaščitnih ukrepov v zvezi z odvzemom prostosti otrokom mora biti v nacionalni zakonodaji določeno: ▶ da je odvzem prostosti otrokom izjema in ne splošno pravilo; ▶ da obstajajo posebni ukrepi brez odvzema prostosti in druge alternative priporu, pridržanju, zaporu ali drugi obliki institucionalne namestitve, ki se uporabljajo prednostno pred odvzemom prostosti; ▶ da je pripor v predkazenskem postopku dovoljen le v določenih okoliščinah, ki upoštevajo standarde, določene v Konvenciji o otrokovih pravicah in EKČP ter zakonodaji EU; in ▶ da imajo otroci pravico izpodbijati zakonitost odvzema prostosti (prvotnega in nadaljnega) in/ali pravico do rednega pregleda namestitve v skladu s pravili in postopki iz mednarodnega in nacionalnega prava (gl. člen 37(d) Konvencije o otrokovih pravicah, člen 25 Konvencije o otrokovih pravicah in člen 5 EKČP).	

	V skladu s tem morajo države članice zagotoviti, da v primeru odvzema prostosti otrokom njihova nacionalna zakonodaja določa (pri čemer seznam ni izčrpen): ▶ da so otroci pridržani ločeno od odraslih, razen v izjemnih primerih, za katere se izkaže, da je to v korist otroka; ▶ da so dečki pridržani ločeno od deklic, razen v primerih, za katere se izkaže, da je to v korist otroka; ▶ da mora imeti vsak otrok, ki mu je odvzeta prostost, možnost stalnih in pomembnih stikov z družino in prijatelji; ▶ da so zagotovljene varne in primerne razmere, ki ustrezajo potrebam otrok; ▶ da mora imeti vsak otrok, ki je priprt, pravico do varščine; ▶ da obstaja neodvisen nacionalni preventivni mehanizem v skladu s pravili, določenimi z Opcijskim protokolom h Konvenciji ZN proti mučenju (MOPPM); in ▶ da obstaja učinkovit pritožbeni mehanizem, o katerem morajo biti otroci obveščeni in do katerega imajo dostop.
Viri podatkov (samo okvirni)	▶ Nacionalni predpisi in protokoli o pravicah otrok ▶ Nacionalna sodna praksa, sodna praksa ESČP in Sodišča EU ▶ Konvencija o otrokovih pravicah in splošni komentarji, sklepi, poročila o spremljanju in sklepne ugotovitve ▶ Zakonodaja EU (npr. Direktiva (EU) 2016/800) ▶ Pravni red EU na področju migracij ▶ Standardna minimalna pravila Združenih narodov o kazenskem pravosodju za mladoletnike (Pekinska pravila)
Merila za ocenjevanje	▶ Države lahko napredek pri doseganju kazalnika merijo na podlagi naslednjih ocenjevalnih meril: – v zakonodaji ni določb, ki bi preprečevale odvzem prostosti otrokom ali omejitev njihovega gibanja pred začetkom postopka, in ni zaščitnih ukrepov za zaščito pravic otrok, ki so bili pridržani, tudi v primerih priseljevanja; – v zakonodaji je nekaj določb, ki preprečujejo odvzem prostosti otrokom ali omejitev njihovega gibanja pred začetkom postopka, tudi v primerih priseljevanja. Te vključujejo omejitev možnosti organov kazenskega pregona, da otroke priprejo in jim odvzamejo prostost, ali omejitev trajanja pridržanja na policijskih postajah. Vendar se ti ukrepi ne uporabljajo redno; nadzor nad pridržanjem otrok v policijskem pridržanju se izvaja občasno, obstajajo pa tudi nekateri zaščitni ukrepi za varstvo pravic otrok, ki jim je odvzeta prostost, vključno z obveznim ločevanjem deklic in dečkov; – v zakonodaji so določbe, ki preprečujejo odvzem prostosti otrokom ali omejitev njihovega gibanja pred začetkom postopka, tudi v primerih priseljevanja. Te vključujejo omejitev možnosti organov kazenskega pregona, da otroke priprejo in jim odvzamejo prostost, in omejitev dolžine pridržanja na policijskih postajah. Ti ukrepi se redno uporabljajo, vendar je pripor v predkazenskem postopku še vedno prednostna praksa. Poleg tega obstaja neodvisen nadzor nad pridržanjem otrok pred začetkom postopka, vzpostavljeni pa so tudi zaščitni ukrepi za zaščito večine pravic otrok, ki jim je odvzeta prostost. Za otroke, ki jim je bila odvzeta prostost ali jim je bilo omejeno gibanje, obstaja tudi pritožbeni mehanizem;

Merila za ocenjevanje	– v zakonodaji so zelo stroge določbe, ki preprečujejo odvzem prostosti otrokom ali omejitev njihovega gibanja pred začetkom postopka, tudi v primerih priseljevanja. Otrokom se prostost odvzame le redko, razen v izjemnih primerih, ko je dokazano, da je odvzem prostosti skrajni ukrep, ter za najkrajše potrebno obdobje. Obstaja neodvisen nadzor nad pridržanjem otrok pred začetkom postopka, vzpostavljeni pa so tudi zaščitni ukrepi za zaščito pravic otrok, ki jim je bila odvzeta prostost ali bilo omejeno gibanje. Za otroke, ki jim je bila odvzeta prostost ali bilo omejeno gibanje, obstaja tudi pritožbeni mehanizem.
Opombe k analizi	► Države bi morale zagotoviti podatke za vsako zadevno pravno panogo (če to dopuščajo državna sredstva): – civilno pravosodje; – kazensko pravosodje; – upravno pravosodje (vključno s postopki, povezanimi z migracijami).
	► Za vsako pravno panogo morajo države zagotoviti informacije o naslednjih dejavnikih, da se zagotovi, da so ustrezno ocenile svoj napredek pri doseganju kazalnika: – o podatkih, ki jih je država zbrala ali se nanje sklicuje pri vrednotenju kazalnika; – o ukrepih, ki jih je država sprejela za zbiranje podatkov o izkušnjah otrok v zvezi s kazalnikom; – povratne informacije o tem, kako otroci v državi doživljajo kazalnik (če to dopuščajo državna sredstva).
Komentarji	► Splošna ocena: – v celoti izpolnjeno; – delno izpolnjeno; – ni izpolnjeno (vključno z načrtovanimi ukrepi, ki se še niso začeli izvajati). ► Primeri dobre prakse: ► Točke, ki jih je treba obravnavati: ► Priporočila:
Ukrepi (nadaljnje ukrepanje)	► Navedite vse ukrepe, ki jih boste sprejeli po opravljenem ocenjevanju, da bi okrepili napredek pri tem kazalniku.

Vzpostavitev otrokom prijaznega pravosodja: temeljne institucije in mehanizmi

1	Obstoj in delovanje specializiranih enot kazenskega pregona, zlasti usposobljenih policistov, in zaščitnih ukrepov
Opredelitev	Organi kazenskega pregona morajo vključevati posebne enote policistov, ki so posebej usposobljeni za obravnavo situacij, v katerih so udeleženi otroci (domnevni ali obsojeni storilci, žrtve, priče, pritožniki). Ustanovitev specializiranih enot organov kazenskega pregona, po možnosti interdisciplinarnih, je učinkovit način za zagotavljanje obravnave otrok, ki so žrtve ali priče, na njim prilagojen način in preprečevanje sekundarne viktimizacije. V praksi – odvisno od razmer v državi – se lahko specializirane enote in službe oblikujejo bodisi za pomoč otrokom, ki so žrtve ali priče, bodisi za vse otroke v stiku z zakonom, tj. žrtve, priče in domnevne ali za krive spoznane storilce kaznivih dejanj. Za otroke, ki so žrtve ali priče, obstajajo zaščitni ukrepi za preprečevanje sekundarne viktimizacije, vključno z ukrepi za preprečevanje ponavljajočih se zaslišanj. Obstajajo mehanizmi, ki zagotavljajo, da so otroci, ki so v stiku z organi pregona, obveščeni o svojih pravicah na njim prijazen način. Vzpostavljeni so zaščitni ukrepi, ki zagotavljajo, da lahko otroke, ki so v stiku z organi kazenskega pregona, obiščejo njihovi starši ali skrbniki ter da imajo dostop do brezplačne pravne pomoči ter pravnega svetovanja, podpore in zastopanja.
Viri podatkov (samo okvirni)	▶ Nacionalni predpisi in protokoli o pravicah otrok ▶ Nacionalna sodna praksa, sodna praksa ESČP in Sodišča EU ▶ Konvencija o otrokovih pravicah in splošni komentarji, sklepi, poročila o spremljanju in sklepne ugotovitve ▶ Zakonodaja EU ▶ Direktiva 2011/36/EU o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti njenih žrtev ▶ Direktiva o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini ▶ Direktiva o procesnih jamstvih ▶ Direktiva o pravicah žrtev ▶ Standardna minimalna pravila Združenih narodov o kazenskem pravosodju za mladoletnike (Pekinška pravila)

Merila za ocenjevanje	▶ Države lahko napredek pri doseganju kazalnika merijo na podlagi naslednjih ocenjevalnih meril: – ne obstajajo specializirane enote, ki bi obravnavale položaj otrok, bodisi otrok v navzkrižju z zakonom bodisi otrok kot žrtev ali prič; – obstajajo enote za obravnavo položaja otrok, ki so bodisi v navzkrižju z zakonom bodisi žrtve ali priče, vendar obstajajo le v nekaterih delih države/mestih in niso specializirane. Ni zaščitnih ukrepov za preprečevanje sekundarne viktimizacije ali ponavljajočih se zaslišanj otrok, ki so v stiku s pravosodjem; – v večini mest obstajajo specializirane enote za obravnavo položaja otrok, ki so bodisi v navzkrižju z zakonom bodisi žrtve ali priče, ki se udeležujejo nekaterih posebnih usposabljanj na področju pravic otrok; – po vsej državi obstajajo specializirane enote za obravnavo položaja otrok, ki so bodisi v navzkrižju z zakonom bodisi žrtve ali priče, ki se udeležujejo rednih posebnih usposabljanj na področju pravic otrok. Obstajajo celoviti zaščitni ukrepi za preprečevanje sekundarne viktimizacije ali ponavljajočih se zaslišanj otrok, ki so v stiku s pravosodjem.
Opombe k analizi	▶ Države bi morale zagotoviti podatke za vsako zadevno pravno panogo (če to dopuščajo državna sredstva): – civilno pravosodje; – kazensko pravosodje; – upravno pravosodje (vključno s postopki, povezanimi z migracijami). ▶ Za vsako pravno panogo morajo države zagotoviti informacije o naslednjih dejavnikih, da se zagotovi, da so ustrezno ocenile svoj napredek pri doseganju kazalnika: – o podatkih, ki jih je država zbrala ali se nanje sklicuje pri vrednotenju kazalnika; – o ukrepih, ki jih je država sprejela za zbiranje podatkov o izkušnjah otrok v zvezi s kazalnikom; – povratne informacije o tem, kako otroci v državi doživljajo kazalnik (če to dopuščajo državna sredstva).
Komentarji	▶ Splošna ocena: – v celoti izpolnjeno; – delno izpolnjeno; – ni izpolnjeno (vključno z načrtovanimi ukrepi, ki se še niso začeli izvajati). ▶ Primeri dobre prakse: ▶ Točke, ki jih je treba obravnavati: ▶ Priporočila:
Ukrepi (nadaljnje ukrepanje)	Navedite vse ukrepe, ki jih boste sprejeli po opravljenem ocenjevanju, da bi okrepili napredek pri tem kazalniku.

VPRAŠANJA,

ki jih je treba obravnavati:

- ▶ Organi kazenskega pregona morajo spoštovati pravice in dostojanstvo vseh otrok ter upoštevati njihovo ranljivost, tj. upoštevati njihovo starost in stopnjo zrelosti ter vse posebne potrebe otrok z invalidnostjo ali duševno motnjo ali težavami pri sporazumevanju.

2	Obstoj in delovanje specializiranih sodišč za otroke in posebej usposobljenih sodnikov in sodnega osebja
Opredelitev	Specializirana sodišča (ali ločeni specializirani senati rednih sodišč) za otroke, ki so v navzkrižju z zakonom, so nujni minimum. Specializirana sodišča (ali ločene specializirane oddelke rednih sodišč) je treba ustanoviti za vse primere, ki zadevajo pravice otrok bodisi <i>zaradi njihove narave</i> (kot so zaščita otrok ali družinske zadeve) bodisi <i>zaradi njihove pogostosti</i> (kot so priseljevanje in azil, zagotavljanje pravic invalidov, duševno zdravje otrok ali posebne izobraževalne potrebe otrok). Kjer specializirana sodišča še niso bila ustanovljena, morajo vsi sodniki in sodno osebje opraviti posebno usposabljanje o zakonodaji za otroke, vključno z otrokom prijaznim pravosodjem, preden se jim dodelijo primeri, ki zadevajo otroke, vključno s pravosodjem za otroke, zaščito otrok, javnim in zasebnim družinskim pravom ter primeri na področju priseljevanja in azila.
Viri podatkov (samo okvirni)	▶ Nacionalna zakonodaja ▶ Struktura pravosodnega sistema, vključno z morebitnimi specializiranimi sodišči ▶ Nacionalni predpisi o usposabljanju na področju pravosodja ▶ Zakonodaja in politike EU (npr. strategija usposabljanja v pravosodju, Uredba Bruselj IIb, zakonodaja EU, ki predpisuje usposabljanje: npr. direktiva o pravicah žrtev, direktiva o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini, Schengenska konvencija, Direktiva (EU) 2016/800 o procesnih jamstvih, Direktiva 2011/36/EU o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti njenih žrtev) ▶ Nacionalna sodna praksa, sodna praksa ESČP in Sodišča EU ▶ Poročila nacionalnih odvetniških zbornic o zagotavljanju varstva otrok ▶ Konvencija o otrokovih pravicah in splošni komentarji, sklepi, poročila o spremljanju in sklepne ugotovitve ▶ Resolucije, priporočila in smernice Sveta Evrope
Merila za ocenjevanje	▶ Države lahko napredek pri doseganju kazalnika merijo na podlagi naslednjih ocenjevalnih meril: – ne obstaja sodišče, ki bi bilo specializirano za otroke. Sodnikom, ki obravnavajo druge primere, ki zadevajo otroke, ni treba opraviti posebnega usposabljanja; – specializirana sodišča (ali sodni senati) so zagotovljena samo za otroke, ki so v „navzkrižju z zakonom“. Sodno osebje in sodniki so posebej usposobljeni na področju zakonodaje za otroke in otrokom prijaznih metod; – specializirana sodišča (ali sodni senati) so zagotovljena za otroke, ki so v navzkrižju z zakonom, in v družinskih postopkih, v katerih sme država otroke odvzeti staršem ali omejiti stike otrok s starši. Sodno osebje in sodniki so posebej usposobljeni na področju zakonodaje za otroke in otrokom prijaznih metod; – specializirana sodišča (ali sodni senati) so zagotovljena v vseh postopkih in za vse primere (domnevni ali obsojeni storilci, žrtve, priče, stranke), v katerih (i) so otroci soočeni z državno oblastjo, na primer v zvezi s priseljevanjem in azilom, varstvom otrok z invalidnostjo, duševnim zdravjem otrok ali posebnimi izobraževalnimi potrebami otrok, ali (ii) jih zadevajo družinski postopki. Sodno osebje in sodniki so posebej usposobljeni na področju zakonodaje za otroke in otrokom prijaznih metod; – poleg navedenega so na voljo pravila, postopki in osebje, ki zagotavljajo, da se od otrok pridobijo povratne informacije o teh zadevah in se upoštevajo v revizijskih postopkih.

Opombe k analizi	▶ Države bi morale zagotoviti podatke za vsako zadevno pravno panogo (če to dopuščajo državna sredstva): – civilno pravosodje; – kazensko pravosodje; – upravno pravosodje (vključno s postopki, povezanimi z migracijami). ▶ Za vsako pravno panogo morajo države zagotoviti informacije o naslednjih dejavnikih, da se zagotovi, da so ustrezno ocenile svoj napredek pri doseganju kazalnika: – o podatkih, ki jih je država zbrala ali se nanje sklicuje pri vrednotenju kazalnika; – o ukrepih, ki jih je država sprejela za zbiranje podatkov o izkušnjah otrok v zvezi s kazalnikom; – povratne informacije o tem, kako otroci v državi doživljajo kazalnik (če to dopuščajo državna sredstva).
Komentarji	▶ Splošna ocena: – v celoti izpolnjeno; – delno izpolnjeno; – ni izpolnjeno (vključno z načrtovanimi ukrepi, ki se še niso začeli izvajati). ▶ Primeri dobre prakse: ▶ Točke, ki jih je treba obravnavati: ▶ Priporočila:
Ukrepi (nadaljnje ukrepanje)	▶ Navedite vse ukrepe, ki jih boste sprejeli po opravljenem ocenjevanju, da bi okrepili napredek pri tem kazalniku.

3	Vzpostavljeni so mehanizmi za udeležbo otrok in prostori, ki otrokom omogočajo uveljavljanje pravice do dostopa do pravnega varstva
	Pravica otrok do učinkovitega in pomembnega sodelovanja je osrednjega pomena za otrokom prijazno pravosodje in dostop otrok do pravnega varstva. Postopek mora v vseh svojih fazah izpolnjevati otrokom prijazne standarde, kar vključuje ravnanje z otroki ter zasnovo prostorov za zaslišanje in sodnih dvoran, ki morajo biti otrokom prijazni. Ti standardi morajo veljati za vse postopke, v katere so vključeni otroci, med drugim torej za: ▶ kazenske postopke, ne glede na to, ali so otroci vključeni kot (domnevni ali obsojeni) storilci, žrtve ali priče kaznivih dejanj; ▶ družinske postopke; ▶ postopke v zvezi z varstvom in zaščito; ▶ postopke v zvezi s priseljevanjem; ▶ druge civilne ali upravne postopke in ▶ vse druge pravne postopke, vključno s tistimi, ki so zakonsko urejeni, vendar so izvensodni.
	3a Otrokom sta zagotovljeni pravici do dostopa do pravnega varstva in do obveščenosti
Opredelitev	Vzpostavljeni so mehanizmi, ki zagotavljajo, da so otroci na začetku postopka na njim prilagojen način obveščeni o naslednjem: razlogu za postopek, njihovih pravicah v času postopka, poteku postopka, vključno z vlogo različnih udeležencev postopka, in možnih izidih ali pravnih sredstvih. Otroci morajo imeti dostop do sodišč in sodnih postopkov. Odpraviti je treba ovire za tak dostop, kot so stroški postopka ali nezmožnost zagotovitve pravnega svetovalca. To zajema tudi naslednje zagotovitve: ▶ da so otroci proaktivno obveščeni o svojih pravicah in postopkih, vključno s pravico do pravnega varstva; ▶ da imajo otroci dostop do pravnih in drugih zadevnih informacij; ▶ da so otrokom zagotovljena ustrezna sredstva za dostop do pravnega varstva, vključno z dostopom do brezplačnega odvetnika v njihovem imenu; ▶ da otrokom ni onemogočen dostop do pravnega varstva zaradi starostnih omejitev, ki jih v kazenskih, civilnih ali upravnih postopkih določa država; ▶ da so jim odločitve, ki jih zadevajo, pojasnjene na njim razumljiv način; ▶ da se lahko na podlagi informacij odločajo o veljavnih procesnih zaščitnih ukrepih; ▶ da imajo otroci dostop do postopkov, prilagojenih njihovim individualnim potrebam na podlagi ocene le-teh; ▶ da so pripravljeni na obravnavo; ▶ da imajo po obravnavi možnost podati in prejeti povratne informacije.

	Zgoraj navedeno bi moralo biti otrokom dostopno v naslednjih sodnih in upravnih postopkih: ▶ v kazenskih postopkih, ne glede na to, ali so otroci vključeni kot domnevni storilci, žrtve ali priče kaznivih dejanj; ▶ v družinskih postopkih, vključno s skrbništvom, stiki, preselitvijo, posvojitvijo in odnosi z biološkimi, zakonitimi in socialnimi starši ter sorojenci; ▶ v družinskih postopkih, kot so zaščita, varstvo, namestitve v rejništvo ali posvojitve; ▶ v postopkih v zvezi s priseljivanjem in azilom, ne glede na to, ali so predmet postopka otroci sami ali pa jih zadeva postopek, v katerem so obravnavani npr. njihovi starši; ▶ v vseh postopkih, ki vključujejo ključne življenjske odločitve za otroka, kot so izobraževanje, pomembnejše zdravljenje ali sprememba imena; ▶ v vseh postopkih, ki vključujejo prenos pristojnosti.
Viri podatkov (samo okvirni)	▶ Nacionalna ustava ▶ Nacionalni zakoni, pravila in protokoli za izvajanje vseh zadevnih sodnih postopkov ▶ Nacionalna in evropska sodna praksa ▶ Konvencija o otrokovih pravicah in splošni komentarji, sklepi, poročila o spremljanju in sklepne ugotovitve ▶ Resolucije, priporočila in smernice Sveta Evrope ▶ Poročila Evropske komisije za učinkovitost pravosodja (CEPEJ) o spremljanju učinkovitosti in kakovosti pravosodnega sistema ▶ Zadevni podatki Agencije Evropske unije za temeljne pravice in Evropske komisije o otrokom prijaznem pravosodju
Merila za ocenjevanje	– V zvezi s sodnimi postopki, ki jih zadevajo, ne obstajajo splošna pravila ali postopki, ki bi zahtevali, da se otrokom zagotovijo informacije o naravi postopka in razlogih zanj, dostopnosti do sodišča, njihovih pravicah med postopkom in možnih izidih; – v nekaterih postopkih (navedite, katerih) veljajo pravila in postopki, ki zahtevajo, da se otrokom, ki jih postopek zadeva, zagotovijo informacije o naravi postopka in razlogih zanj, dostopnosti do sodišča, njihovih pravicah med postopkom in možnih izidih; – vzpostavljena so pravila in postopki, ki zagotavljajo, da se otrokom tekom postopka zagotavljajo stalne informacije in pojasnila ter informacije o tem, katere pravice imajo, da se odzovejo na razvoj dogodkov. Vzpostavljena so pravila in postopki, ki zagotavljajo, da se izid postopka in njegove posledice posredujejo otrokom, ki jih postopek zadeva, na smiseln in njim prilagojen način ter da se zagotovijo odgovori na vsa povezana vprašanja, vključno s pravicami otrok do odgovora ali ugovora na odločbo ali do pritožbe zoper odločbo; – poleg navedenega so na voljo pravila, postopki in osebje, ki zagotavljajo, da se od otrok pridobijo povratne informacije o teh zadevah in se te upoštevajo v revizijskih postopkih.

Opombe k analizi	▶ Države bi morale zagotoviti podatke za vsako zadevno pravno panogo (če to dopuščajo državna sredstva): – civilno pravosodje; – kazensko pravosodje; – upravno pravosodje (vključno s postopki, povezanimi z migracijami). ▶ Za vsako pravno panogo morajo države zagotoviti informacije o naslednjih dejavnikih, da se zagotovi, da so ustrezno ocenile svoj napredek pri doseganju kazalnika: – o podatkih, ki jih je država zbrala ali se nanje sklicuje pri ocenjevanju kazalnika; – o ukrepih, ki jih je država sprejela za zbiranje podatkov o izkušnjah otrok v zvezi s kazalnikom; – povratne informacije o tem, kako otroci v državi doživljajo kazalnik (če to dopuščajo državna sredstva).
Komentarji	▶ Splošna ocena: – v celoti izpolnjeno; – delno izpolnjeno; – ni izpolnjeno (vključno z načrtovanimi ukrepi, ki se še niso začeli izvajati). ▶ Primeri dobre prakse: ▶ Točke, ki jih je treba obravnavati: ▶ Priporočila:
Ukrepi (nadaljnje ukrepanje)	▶ Navedite vse ukrepe, ki jih boste sprejeli po opravljenem ocenjevanju, da bi okrepili napredek pri tem kazalniku.

	3b Otroci se lahko izjavijo v otrokom prijaznem okolju
Opredelitev	Med postopki, ki jih zadevajo, se otroci lahko izjavijo, pri čemer je treba upoštevati njihovo stopnjo zrelosti in morebitne težave v sporazumevanju, da je njihovo sodelovanje smiselno. To pomeni, da okolje ne sme biti zastrašujoče, sovražno, brezčutno ali neprijetno ter da se spodbuja učinkovita in smiselna udeležba otroka.¹² Za dosego tega cilja: ▶ so prostori za zaslišanje in sodne dvorane zasnovani in urejeni na otrokom prijazen način ter se tudi uporabljajo; ▶ morajo biti osebe, ki so prisotne v različnih fazah postopka, vključno s policisti, odvetniki in sodniki, oblečene tako, da niso zastrašujoče za otroke; ▶ policijske postaje, sodišča in drugi kraji, na katerih se otroci izjavijo, morajo biti opremljeni z delujočo snemalno tehnologijo, da se preprečijo večkratna zaslišanja, strokovni delavci pa se morajo udeležiti usposabljanja o otrokovih pravicah in otrokom prijaznih tehnikah zasliševanja ter o uporabi takšne tehnologije.

12. Splošni komentar št. 12 Odbora za otrokove pravice: Pravica otroka do izražanja lastnega mnenja (2009), CRC/C/GC/12, odstavek 34.

Viri podatkov (samo okvirni)	▶ Nacionalna zakonodaja ▶ Zakonodaja in politike EU ▶ Uredba Bruselj IIb ▶ Direktiva o pravicah žrtev ▶ Postopkovna jamstva ▶ Direktiva o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini ▶ Istanbulska konvencija ▶ Schengenska konvencija ▶ Direktiva 2011/36/EU o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti njenih žrtev ▶ Pravni red na področju migracij ▶ Ključni nacionalni pravni instrumenti in instrumenti politik v zvezi s sodnimi, pravnimi in upravnimi postopki ▶ Nacionalna sodna praksa, sodna praksa ESČP in Sodišča EU ▶ Konvencija o otrokovih pravicah in splošni komentarji, sklepi, poročila o spremljanju in sklepne ugotovitve
Merila za ocenjevanje	▶ Države lahko napredek pri doseganju kazalnika merijo na podlagi naslednjih meril: – otrokom prijazni standardi niso prisotni v nobeni fazi postopka ali obravnav; – otrokom prijazni standardi se zahtevajo v nekaterih, vendar ne v vseh postopkih, ki zadevajo otroke (tj. zahtevajo se v postopkih kazenskega sodstva za otroke, ne pa v civilnih, upravnih ali drugih sodnih postopkih); – otrokom prijazni standardi se zahtevajo v kazenskih, civilnih, upravnih in drugih sodnih postopkih, v katere so vključeni otroci, vendar se ne zahtevajo v vseh fazah postopka; – pri vseh postopkih, ki zadevajo otroke, in kadar koli so otroci vključeni v postopek (v vseh fazah postopka), se zahtevajo celoviti otrokom prijazni standardi.
Opombe k analizi	▶ Države bi morale zagotoviti podatke za vsako zadevno pravno panogo (če to dopuščajo državna sredstva): – civilno pravosodje; – kazensko pravosodje; – upravno pravosodje (vključno s postopki, povezanimi z migracijami). ▶ Za vsako pravno panogo morajo države zagotoviti informacije o naslednjih dejavnikih, da se zagotovi, da so ustrezno ocenile svoj napredek pri doseganju kazalnika: – o podatkih, ki jih je država zbrala ali se nanje sklicuje pri vrednotenju kazalnika; – o ukrepih, ki jih je država sprejela za zbiranje podatkov o izkušnjah otrok v zvezi s kazalnikom; – povratne informacije o tem, kako otroci v državi doživljajo kazalnik (če to dopuščajo državna sredstva).
Komentarji	▶ Splošna ocena: – v celoti izpolnjeno; – delno izpolnjeno; – ni izpolnjeno (vključno z načrtovanimi ukrepi, ki se še niso začeli izvajati). ▶ Primeri dobre prakse: ▶ Točke, ki jih je treba obravnavati: ▶ Priporočila:

**Ukrepi
(nadaljnje
ukrepanje)**

- Navedite vse ukrepe, ki jih boste sprejeli po opravljenem ocenjevanju, da bi okrepili napredek pri tem kazalniku.

VPRAŠANJA,

ki jih je treba obravnavati:

- Olajšati sodelovanje otrok prek razvijanja razumevanja z namenom, da se jim omogoči pričanje v najugodnejšem okolju in pod najustreznejšimi pogoji, ob upoštevanju njihove starosti, stopnje zrelosti in ravni razumevanja.

4	Vzpostavljena je z zakonom zaščiten neodvisna institucija za otrokove pravice
Opredelitev	Institucije za otrokove pravice imajo ključno vlogo pri spremljanju, zaščiti in spodbujanju pravic otrok ter podpiranju dostopa otrok do pravnih sredstev. ▶ Neodvisna institucija za otrokove pravice (tj. posebna nacionalna institucija za človekove pravice za otroke) je vzpostavljena in z zakonom zaščiten, kot je določeno s Pariškimi načeli, ter ima širok mandat, ki temelji na mednarodnem pravu o pravicah otrok. ▶ Institucija varuha človekovih pravic oziroma komisarja za otroke je vzpostavljena in zaščiten z zakonom in ima poseben mandat za otroke ter potrebna sredstva (prostore, osebje, proračun) za izvajanje kampanj ali obravnavanje problematike v imenu otrok na nacionalni in mednarodni ravni. Varuh človekovih pravic za otroke je lahko samostojna institucija ali del širše institucije za človekove pravice. Vendar mora urad delovati neodvisno od vlade in ne sme biti omejen ali pod vplivom posebnih političnih programov, temveč mora biti sposoben odzivati se na ključno problematiko in vprašanja, ki jih opredelijo otroci.
Viri podatkov (samo okvirni)	▶ Nacionalna zakonodaja ▶ Urad nacionalnega varuha človekovih pravic/komisarja ▶ Evropska mreža varuhov človekovih pravic za otroke (ENOC) ▶ Kvalitativne raziskave ▶ Konvencija o otrokovih pravicah in splošni komentarji, sklepi, poročila o spremljanju in sklepne ugotovitve
Merila za ocenjevanje	▶ Države lahko napredek pri doseganju kazalnika merijo na podlagi naslednjih meril: – ne obstaja institucija varuha človekovih pravic ali komisarja za otroke; – institucija varuha človekovih pravic ali komisarja za človekove pravice je vzpostavljena, vendar nima mandata, ki bi se nanašal na otroke; – institucija varuha človekovih pravic ali komisarja je vzpostavljena in ima omejen mandat (na primer ni pristojna za sprejemanje pritožb); – institucija varuha človekovih pravic ali komisarja je vzpostavljena, ima pooblastila in je v celoti skladna s Pariškimi načeli.¹³
Opombe k analizi	▶ Države bi morale zagotoviti podatke za vsako zadevno pravno panogo (če to dopuščajo državna sredstva): – civilno pravosodje; – kazensko pravosodje; – upravno pravosodje (vključno s postopki, povezanimi z migracijami). ▶ Za vsako pravno panogo morajo države zagotoviti informacije o naslednjih dejavnikih, da se zagotovi, da so ustrezno ocenile svoj napredek pri doseganju kazalnika: – o podatkih, ki jih je država zbrala ali se nanje sklicuje pri vrednotenju kazalnika; – o ukrepih, ki jih je država sprejela za zbiranje podatkov o izkušnjah otrok v zvezi s kazalnikom; – povratne informacije o tem, kako otroci v državi doživljajo kazalnik (če to dopuščajo državna sredstva).

13. Pariška načela so na voljo v Prilogi k Resoluciji Generalne skupščine ZN A/RES/48/134, 85. plenarno zasedanje, 20. december 1993: <https://undocs.org/en/A/RES/48/134>

Komentarji	▶ Splošna ocena: – v celoti izpolnjeno; – delno izpolnjeno; – ni izpolnjeno (vključno z načrtovanimi ukrepi, ki se še niso začeli izvajati). ▶ Primeri dobre prakse: ▶ Točke, ki jih je treba obravnavati: ▶ Priporočila:
Ukrepi (nadaljnje ukrepanje)	▶ Navedite vse ukrepe, ki jih boste sprejeli po opravljenem ocenjevanju, da bi okrepili napredek pri tem kazalniku.

	5 Vzpostavljeni so otrokom prijazni pritožbeni postopki in otrokom prijazna pravna sredstva
Opredelitev	Pritožbeni postopki, določeni z zakonom, so otrokom prijazni in lahko dostopni vsem otrokom v različnih kontekstih, zlasti pa v: ▶ šolah in izobraževalnih ustanovah; ▶ institucijah varstva in zaščite (vključno s socialnimi službami in institucionalnim varstvom); ▶ zdravstvu; ▶ kazenskih postopkih; ▶ centrih za pridržanje otrok; ▶ družinskih postopkih in postopkih za mladoletnike; ▶ postopkih v zvezi s priseljevanjem. Da bi bil pritožbeni postopek otrokom prijazen, mora vključevati naslednje elemente: ▶ biti mora varen in dostopen; ▶ otroci morajo prejeti ustrezne informacije in pomoč pri vložitvi in obravnavi pritožb; ▶ informacije morajo biti na voljo v obliki, primerni njihovi starosti in morebitnim telesnim omejitvam, kar vključuje letake, brošure, plakate za šole in posebne spletne strani, ter se razširjajo na mestih, kjer so otrokom zlahka dostopne; ▶ obstajati morajo dobro vzpostavljeni in učinkoviti mehanizmi za spremljanje, napotitev in odzivanje, s katerimi je mogoče dokazati, da se kot odgovor na upravičene pritožbe uvajajo spremembe; ▶ povratne informacije o takšnih pritožbah je treba v razumnem roku sporočiti neposredno otrokom, in sicer na način, ki je prilagojen njihovi starosti in sposobnosti razumevanja.
Viri podatkov (samo okvirni)	▶ Nacionalna zakonodaja ▶ Ključni nacionalni pravni in politični instrumenti na področju družinskega prava, izobraževanja, zdravstvenega varstva, pravosodja za otroke, socialnega varstva, stanovanjske problematike, priseljevanja ▶ Zakonodaja EU ▶ Kvalitativne raziskave v akademskem sektorju in sektorju nevladnih organizacij ▶ Konvencija o otrokovih pravicah in splošni komentarji, sklepi, poročila o spremljanju in sklepne ugotovitve
Merila za ocenjevanje	▶ Države lahko napredek pri doseganju kazalnika merijo na podlagi naslednjih meril: – na nobenem od področij iz zgornje opredelitve niso vzpostavljeni mehanizmi za pritožbe ali povratne informacije; – otrokom prijazni pritožbeni postopki so vzpostavljeni na dveh področjih iz zgornje opredelitve; – otrokom prijazni pritožbeni postopki so vzpostavljeni na štirih področjih iz zgornje opredelitve; – otrokom prijazni pritožbeni postopki so zakonsko določeni in lahko dostopni vsem otrokom na vseh področjih iz zgornje opredelitve. Otroci so obveščeni o svoji pravici do pritožbe ter sta jim zagotovljeni pomoč in podpora pri uveljavljanju pritožb v skladu z njihovo starostjo in zmožnostmi.

Opombe k analizi	▶ Države bi morale zagotoviti podatke za vsako zadevno pravno panogo (če to dopuščajo državna sredstva): – civilno pravosodje; – kazensko pravosodje; – upravno pravosodje (vključno s postopki, povezanimi z migracijami). ▶ Za vsako pravno panogo morajo države zagotoviti informacije o naslednjih dejavnikih, da se zagotovi, da so ustrezno ocenile svoj napredek pri doseganju kazalnika: – o podatkih, ki jih je država zbrala ali se nanje sklicuje pri vrednotenju kazalnika; – o ukrepih, ki jih je država sprejela za zbiranje podatkov o izkušnjah otrok v zvezi s kazalnikom; – povratne informacije o tem, kako otroci v državi doživljajo kazalnik (če to dopuščajo državna sredstva).
Komentarji	▶ Splošna ocena: – v celoti izpolnjeno; – delno izpolnjeno; – ni izpolnjeno (vključno z načrtovanimi ukrepi, ki se še niso začeli izvajati). ▶ Dobra praksa: ▶ Točke, ki jih je treba obravnavati: ▶ Priporočila:
Ukrepi (nadaljnje ukrepanje)	▶ Navedite vse ukrepe, ki jih boste sprejeli po opravljenem ocenjevanju, da bi okrepili napredek pri tem kazalniku.

Uresničevanje otrokom prijaznega pravosodja v praksi

A. Otrokom prijazni pristopi za vse otroke v vseh postopkih in ob vsakem času	
	1 Zagotovljena je pravica otrok do pravne pomoči, tudi brezplačne
Opredelitev	Otroci imajo pravico do pravne podpore, pravne pomoči in pravnega zastopanja s strani oseb, usposobljenih za svetovanje in zastopanje otrok, ki so dolžne zagotoviti, da se upoštevajo otrokova mnenja in da se kot glavno vodilo v celotnem postopku upošteva korist otrok. Če otrok ali nosilec starševske odgovornosti zanj ne imenuje odvetnika, ga morajo načeloma po uradni dolžnosti imenovati pristojni organi. Otroku, ki je žrtev, je treba v primerih, da nosilci starševske odgovornosti ne morejo zastopati otroka zaradi nasprotja interesov med njimi in otrokom ali če otrok nima spremstva oziroma je ločen od svoje družine, imenovati posebnega zastopnika. Pravna pomoč pomeni svetovanje in podporo otrokom pri razumevanju postopka, odločitev, ki jih lahko sprejmejo, in možnih posledic sprejetih odločitev. Vključuje dostop do osebe, ki otroku lahko pojasni postopek, vključno z možnimi izidi. Vključuje tudi pravno zastopanje, tj. dodelitev odvetnika, ki je zadolžen za zastopanje otroka v postopkih, tako v pisni kot v ustni obliki. Otroci morajo imeti pravico do lastnega pravnega svetovalca in zastopanja v svojem imenu v postopkih, v katerih obstaja ali bi lahko obstajalo nasprotje interesov med njimi in njihovimi starši ali drugimi vpletenimi strankami. Brezplačna pravna pomoč je zagotovitev pravne podpore, pomoči in zastopanja, ki se financira iz javnih sredstev. Otroci morajo imeti dostop do brezplačne pravne pomoči pod enakimi ali manj strogimi pogoji kot odrasli. Otroci morajo osebam, imenovanim za podporo, pomoč, svetovanje ali zastopanje, zaupati. Treba se je izogibati menjavam teh oseb, razen če je to nujno potrebno.
Viri podatkov (samo okvirni)	► Nacionalni predpisi in protokoli o pravicah otrok do pravne podpore, pravne pomoči in pravnega zastopanja ► Nacionalna sodna praksa, sodna praksa ESČP in Sodišča EU ► Zakonodaja EU ► Direktiva o pravicah žrtev ► Direktiva o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini ► Direktiva 2011/36/EU o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti njenih žrtev ► Direktiva o procesnih jamstvih (2016/800) ► Uredba Bruselj IIb, Uredba o preživninah ► Poročila nacionalnih odvetniških zbornic o zagotavljanju varstva otrok ► Konvencija o otrokovih pravicah in splošni komentarji, sklepi, poročila o spremljanju in sklepne ugotovitve ► Resolucije, priporočila in smernice Sveta Evrope

Merila za ocenjevanje	▶ Države lahko napredek pri doseganju kazalnika merijo na podlagi naslednjih ocenjevalnih meril: – Splošna pravila ali postopki za zagotavljanje pravne podpore, pravne pomoči ali pravnega zastopanja otrokom, ki se znajdejo v sodnih postopkih, niso vzpostavljeni; – Pravila in postopki so vzpostavljeni v nekaterih postopkih (navedite, katerih), da se zagotovi, da so otrokom, ki se znajdejo v sodnih postopkih, na voljo (i) pravna podpora, (ii) pravna pomoč, (iii) brezplačna pravna pomoč in (iv) pravno zastopanje. Otrok ima prost dostop do skrbnika za poseben primer in/ali odvetnika, ki je zadolžen, da deluje v njegovem imenu in zastopa njegovo stališče, kot bi zastopal odraslo stranko. Odvetniki, ki zastopajo otroke, morajo biti popolnoma neodvisni od drugih strank, ki so osebe javnega ali zasebnega prava; – Pravila in postopki so vzpostavljeni v vseh postopkih (navedite, katerih), da se zagotovi, da so otrokom, ki se znajdejo v sodnih postopkih, na voljo (i) pravna podpora, (ii) pravna pomoč, (iii) brezplačna pravna pomoč in (iv) pravno zastopanje. Otrok ima prost dostop do skrbnika za poseben primer in/ali odvetnika, ki je zadolžen, da deluje v njegovem imenu in zastopa njegovo stališče in mnenje, kot bi zastopal odraslo stranko. Odvetniki, ki zastopajo otroke, so vedno popolnoma neodvisni od drugih strank, ki so osebe javnega ali zasebnega prava. Pred dejanskim začetkom postopka morajo imeti otroci možnost, da se srečajo s svojim zagovornikom in se z njim pogovorijo o postopku. Vzpostavljeni so protokoli za zagotavljanje neprekinjene pravne podpore, pomoči in zastopanja. Otroci imajo pravico do postopka za zamenjavo zastopnika, ki se financira iz javnih sredstev, če za to vložijo utemeljeno zahtevo; – Poleg navedenega so na voljo pravila, postopki in osebje, ki zagotavljajo, da se od otrok pridobijo povratne informacije o teh zadevah in se upoštevajo v revizijskih postopkih.
Opombe k analizi	▶ Države bi morale zagotoviti podatke za vsako zadevno pravno panogo (če to dopuščajo državna sredstva): – civilno pravosodje; – kazensko pravosodje; – upravno pravosodje (vključno s postopki, povezanimi z migracijami). ▶ Za vsako pravno panogo morajo države zagotoviti informacije o naslednjih dejavnikih, da se zagotovi, da so ustrezno ocenile svoj napredek pri doseganju kazalnika: – o podatkih, ki jih je država zbrala ali se nanje sklicuje pri vrednotenju kazalnika; – o ukrepih, ki jih je država sprejela za zbiranje podatkov o izkušnjah otrok v zvezi s kazalnikom; – povratne informacije o tem, kako otroci v državi doživljajo kazalnik (če to dopuščajo državna sredstva).
Komentarji	▶ Splošna ocena: – v celoti izpolnjeno; – delno izpolnjeno; – ni izpolnjeno (vključno z načrtovanimi ukrepi, ki se še niso začeli izvajati). ▶ Dobra praksa: ▶ Točke, ki jih je treba obravnavati: ▶ Priporočila:
Ukrepi (nadaljnje ukrepanje)	▶ Navedite vse ukrepe, ki jih boste sprejeli po opravljenem ocenjevanju, da bi okrepili napredek pri tem kazalniku.

2	Otrokovi interesi se ocenjujejo na podlagi celostnega multidisciplinarnega pristopa
Oprelitev	Vzpostavljeno je sodelovanje več deležnikov prek protokolov o usklajevanju in sodelovanju, da se zagotovi jasnost glede zadevnih vlog in odgovornosti ter izvede individualna ocena otrok. Države članice morajo zagotoviti, da se načelo ukrepanja v korist otroka učinkovito izvaja z integriranim multidisciplinarnim pristopom za ugotavljanje otrokove koristi v vseh postopkih, v katerih so udeleženi otroci. Pri individualnih ocenah je zato treba upoštevati več dejavnikov, vključno z otrokovimi stališči in mnenji (ki jih je treba ustrezno upoštevati), otrokovo pravico do dostojanstva, svobode in enakopravne obravnave ter otrokovo psihično in fizično dobrobit ter pravne, socialne, izobraževalne in ekonomske interese, ranljivosti in potrebe.
Viri podatkov (samo okvirni)	▶ Nacionalna zakonodaja ▶ Ključni nacionalni pravni instrumenti in instrumenti politik v zvezi s sodnimi, pravnimi in upravnimi postopki ▶ Splošna zakonodaja EU: uredba Bruselj IIb, direktiva o pravicah žrtev, direktiva o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini, Schengenska konvencija, direktiva o preprečevanju trgovine z ljudmi, Direktiva (EU) 2016/800 o procesnih jamstvih za otroke v kazenskem postopku, pravni red na področju migracij ▶ Direktiva 2011/36/EU o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti njenih žrtev ▶ Konvencija o otrokovih pravicah in splošni komentarji, sklepi, poročila o spremljanju in sklepne ugotovitve ▶ Model Barnahus
Merila za ocenjevanje	▶ Države lahko napredek pri doseganju kazalnika merijo na podlagi naslednjih meril: – v nacionalni zakonodaji ni pooblastil, politik ali postopkov za ugotavljanje otrokove koristi, kadar so otroci udeleženi v kazenskih, civilnih ali upravnih postopkih; – v nacionalni zakonodaji je določeno pooblastilo oziroma državne politike in postopki zahtevajo oceno otrokove koristi, kadar so otroci udeleženi v kazenskih, civilnih ali upravnih postopkih. Vendar pa ni predpisana zahteva, da se pri oceni upoštevajo otrokova stališča ali da se uporabi celostni multidisciplinarni pristop; – v nacionalni zakonodaji je določeno pooblastilo oziroma državne politike in postopki zahtevajo oceno otrokove koristi, kadar so otroci udeleženi v kazenskih, civilnih ali upravnih postopkih. Otrokovo mnenje sicer šteje, upošteva otrokovo starost in stopnjo zrelosti, vendar se ugotavljanje otrokove koristi ne izvaja na podlagi celostnega multidisciplinarnega pristopa; – v nacionalni zakonodaji je določeno pooblastilo oziroma državne politike in postopki zahtevajo, da je glavno vodilo, kadar so otroci udeleženi v kazenskih, civilnih ali upravnih postopkih, otrokova korist. Za izvedbo celovite ocene koristi se uporablja celovit multidisciplinarni pristop, ki temelji na stališčih in mnenjih otroka, njegovi pravici do dostojanstva, svobode in enakopravne obravnave ter psihološki in fizični dobrobiti ter pravnih, socialnih in ekonomskih koristih otroka.

Opombe k analizi	▶ Države bi morale zagotoviti podatke za vsako zadevno pravno panogo (če to dopuščajo državna sredstva): – civilno pravosodje; – kazensko pravosodje; – upravno pravosodje (vključno s postopki, povezanimi z migracijami). ▶ Za vsako pravno panogo morajo države zagotoviti informacije o naslednjih dejavnikih, da se zagotovi, da so ustrezno ocenile svoj napredek pri doseganju kazalnika: – o podatkih, ki jih je država zbrala ali se nanje sklicuje pri vrednotenju kazalnika; – o ukrepih, ki jih je država sprejela za zbiranje podatkov o izkušnjah otrok v zvezi s kazalnikom; – povratne informacije o tem, kako otroci v državi doživljajo kazalnik (če to dopuščajo državna sredstva).
Komentarji	▶ Splošna ocena: – v celoti izpolnjeno; – delno izpolnjeno; – ni izpolnjeno (vključno z načrtovanimi ukrepi, ki se še niso začeli izvajati). ▶ Dobra praksa: ▶ Točke, ki jih je treba obravnavati: ▶ Priporočila:
Ukrepi (nadaljnje ukrepanje)	▶ Navedite vse ukrepe, ki jih boste sprejeli po opravljenem ocenjevanju, da bi okrepili napredek pri tem kazalniku.

	3	Sodelovanje otrok ves čas postopka je učinkovito in pomembno
Opredelitev	Sprejeti so ukrepi, ki zagotavljajo, da je sodelovanje otrok ves čas postopka, med njim in po njem, učinkovito in pomembno, ter ukrepi za to, da se njihovim stališčem, mnenjem in pogledom nameni ustrezna pozornost v skladu z njihovo starostjo in stopnjo zrelosti. Postopki predvidevajo možnost imenovanja skrbnika oziroma zastopnika za posebni primer ali drugega podobnega zastopnika, da se zagotovijo otrokove pravice, vključno s tem, da se med postopkom upoštevajo otrokova stališča in mnenja ter da se v prvi vrsti upoštevajo njegove koristi. Postopki urejajo tudi pravico nosilcev starševske odgovornosti ali – kadar njihova navzočnost zaradi pomembnih razlogov ne bi bila primerna¹⁴ – pravico druge ustrezne odrasle osebe, ki jo imenuje otrok, da ga spremlja med sojenjem in po potrebi tudi v drugih fazah postopka. Z otroki se je treba posvetovati o načinu, na katerega se želijo izjaviti v postopku, pri čemer je treba upoštevati, da imajo pravico do izjave, ne pa tudi dolžnosti. Kadar so otrokova stališča v nasprotju s tem, kar se lahko razume kot njegova korist, se ta nasprotujoča si stališča ustrezno pretehtajo in upoštevajo. Pri dojenčkih in zelo majhnih otrocih, ki ne morejo izraziti svojih stališč, mora njihovo stališče predstaviti neodvisna oseba, ki zastopa njihove interese.	
Viri podatkov (samo okvirni)	▶ Nacionalni predpisi in protokoli o sodelovanju otrok; ▶ Nacionalna sodna praksa, sodna praksa ESČP in Sodišča EU; ▶ Zakonodaja EU in mednarodno pravo na splošno: uredba Bruselj IIb, direktiva o pravicah žrtev, direktiva o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini, Schengenska konvencija, direktiva o preprečevanju trgovine z ljudmi, Direktiva (EU) 2016/800 o procesnih jamstvih, pravni red na področju migracij ▶ Direktiva 2011/36/EU o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti njenih žrtev ▶ Konvencija o otrokovih pravicah in splošni komentarji, sklepi, poročila o spremljanju in sklepne ugotovitve ▶ Resolucije, priporočila in smernice Sveta Evrope	
Merila za ocenjevanje	▶ Države lahko napredek pri doseganju kazalnika merijo na podlagi naslednjih meril: – ne obstajajo splošna pravila ali postopki, ki bi zagotavljali, da je lahko sodelovanje otrok v sodnih postopkih, ki jih zadevajo, učinkovito in pomembno; – v nekaterih postopkih (navedite naravo postopka) so vzpostavljena pravila in postopki, ki zagotavljajo, da je lahko sodelovanje otrok v sodnih postopkih, ki jih zadevajo, učinkovito in pomembno, vključno z zagotavljanjem, da (i) je njihovo stališče vedno predstavljeno sodišču; (ii) se stališča otrok določijo neodvisno od njihovih staršev ali drugih pristojnih oseb in se, če se otrok tako odloči po lastni presoji, predstavijo v postopku; (iii) se njihovemu stališču in mnenju nameni ustrezna teža poleg upoštevanja ocene koristi in ugotovitev vseh strokovnih delavcev, katerih mnenja so bila pridobljena (tudi če se otrokova stališča razlikujejo od stališč strokovnih delavcev);	

14. Gl. člen 15 Direktive (EU) 2016/800 za primere takšnih razlogov.

	– v vseh postopkih, ki zadevajo otroke, so vzpostavljena pravila in postopki, ki zagotavljajo, da je sodelovanje otrok v sodnih postopkih, ki jih zadevajo, učinkovito in pomembno, vključno z zagotavljanjem, da (i) je njihovo stališče vedno predstavljeno sodišču; (ii) se stališča otrok določijo neodvisno od njihovih staršev ali drugih pristojnih oseb in se, če se otrok tako odloči po lastni presoji, predstavijo v postopku; (iii) se njihovemu stališču in mnenju nameni ustrezna teža poleg upoštevanja ocene koristi in ugotovitev vseh strokovnih delavcev, katerih mnenja so bila pridobljena (tudi če se otrokova stališča razlikujejo od stališč strokovnih delavcev). Kadar jezik, ki se uporablja v sodni dvorani, ni otrokov jezik, se postavijo neodvisni tolmači, ki so usposobljeni za delo z otroki. Postopki zahtevajo spoštljivo obravnavo otrok glede na njihovo starost, posebne potrebe, stopnjo zrelosti in razumevanja ter sposobnost koncentracije, postopki pa morajo potekati v okolju, ki ni zastrašujoče in je prilagojeno otrokom; – poleg navedenega veljajo pravila, ki otrokom dovoljujejo, da jih spremljajo starši ali druga odrasla oseba po njihovi izbiri, razen če je bilo v zvezi s to osebo utemeljeno odrejeno drugače. Otroci, ki so dovolj stari in zreli, se lahko odločijo, da te možnosti ne bodo izkoristili; – poleg navedenega so na voljo pravila, postopki in osebje, ki zagotavljajo, da se od otrok pridobijo povratne informacije o teh zadevah in se upoštevajo v revizijskih postopkih
Opombe k analizi	► Države bi morale zagotoviti podatke za vsako zadevno pravno panogo (če to dopuščajo državna sredstva): – civilno pravosodje; – kazensko pravosodje; – upravno pravosodje (vključno s postopki, povezanimi z migracijami). ► Za vsako pravno panogo morajo države zagotoviti informacije o naslednjih dejavnikih, da se zagotovi, da so ustrezno ocenile svoj napredek pri doseganju kazalnika: – o podatkih, ki jih je država zbrala ali se nanje sklicuje pri vrednotenju kazalnika; – o ukrepih, ki jih je država sprejela za zbiranje podatkov o izkušnjah otrok v zvezi s kazalnikom; – povratne informacije o tem, kako otroci v državi doživljajo kazalnik (če to dopuščajo državna sredstva).
Komentarji	► Splošna ocena: – v celoti izpolnjeno; – delno izpolnjeno; – ni izpolnjeno (vključno z načrtovanimi ukrepi, ki se še niso začeli izvajati). ► Dobra praksa: ► Točke, ki jih je treba obravnavati: ► Priporočila:
Ukrepi (nadaljnje ukrepanje)	► Navedite vse ukrepe, ki jih boste sprejeli po opravljenem ocenjevanju, da bi okrepili napredek pri tem kazalniku.

	4 Sprejeti so ukrepi za preprečevanje nepotrebne odlašanja v postopkih, ki vključujejo otroke
Opredelitev	V vseh postopkih, ki zadevajo otroke, je treba vzpostaviti pravo ravnovesje med načelom nujnosti ter dolgotrajnimi ali hitrimi postopki. Sodni sistem mora zagotoviti hiter odziv in prilagoditi hitrost postopka otrokovim koristim, pri tem pa spoštovati načela pravne države. Postopki morajo biti ustrezno hitri, pri čemer se je treba izogibati nepotrebni odlašnji, ob upoštevanju otrokovega dojemanja časa (kar je zelo pomembno tudi zato, da se žrtvam omogoči začetek okrevanja). Postopki, ki trajajo predolgo, lahko pri otrocih povzročijo tesnobo, saj se lahko začnejo spraševati, kaj se dogaja in ali so bile njihove prošnje upoštevane. Dolgotrajni postopki lahko tudi povzročijo nerazumno dolgo pridržanje otrok v predkazenskem postopku, zato se jim je treba izogibati. Upoštevati je treba, da otroci drugače dojemajo čas kot odrasli in da je časovni element zanje zelo pomemben: na primer eno leto obravnav v zadevi o skrbništvu se lahko desetletnemu otroku zdi veliko daljše kot odraslemu. Pravila, ki urejajo postopke, morajo omogočati sistem prednostne obravnave v resnih in nujnih primerih ali v primerih, ko bi lahko nastale nepopravljive posledice, če se ne bi takoj ukrepalo. Poleg tega utegne biti zavoljo spoštovanja otrokovih koristi potrebna večja prilagodljivost pravosodnih organov. Države morajo sprejeti ukrepe za preprečevanje nepotrebne odlašanja v postopkih, ki zadevajo otroke, in zagotoviti, da se taki postopki obravnavajo hitro in da nacionalna zakonodaja po potrebi za otroke predvideva posebne roke. Dobro bi bilo, da se spodbuja sistem prednostnega obravnavanja zadev, v katere so vključeni otroci.
Viri podatkov (samo okvirni)	▶ Nacionalni predpisi in protokoli o pravicah otrok ▶ Nacionalna sodna praksa, sodna praksa ESČP in Sodišča EU ▶ Konvencija o otrokovih pravicah in splošni komentarji, sklepi, poročila o spremljanju in sklepne ugotovitve ▶ Konvencija Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolnim zlorabljanjem ▶ Priporočilo št. R (87) 20 Odbora ministrov Sveta Evrope o družbenih odzivih na prestopniško vedenje mladih ▶ Zakonodaja EU, na primer Direktiva 2011/36/EU o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti njenih žrtev, direktiva o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini
Merila za ocenjevanje	▶ Države lahko napredek pri doseganju kazalnika merijo na podlagi naslednjih meril: – postopki v zvezi z otroki potekajo v enakem tempu kot vsi drugi postopki in pogosto trajajo dolgo; – postopki, v katerih so udeleženi otroci, včasih potekajo z nekoliko drugačnim tempom in se lahko do neke mere obravnavajo prednostno; – nekateri postopki, na primer sodni postopki, v katerih so udeleženi otroci, se ocenjujejo po načelu otrokove koristi in se izogibajo nepotrebni odlašnji, zato so obravnavani čim prej, vendar ne s preveč hitrim tempom; – vsi postopki, v katerih so udeleženi otroci, med drugim sodni postopki, družinski postopki, zadeve v zvezi z migracijami, ugrabitvami in zaščito otrok, se ocenjujejo po načelu otrokove koristi in se izogibajo nepotrebni odlašnji, zato so obravnavani čim prej, vendar ne s preveč hitrim tempom.

Opombe k analizi	▶ Države bi morale zagotoviti podatke za vsako za devno pravno panogo (če to dopuščajo državna sredstva): – civilno pravosodje; – kazensko pravosodje; – upravno pravosodje (vključno s postopki, povezanimi z migracijami). ▶ Za vsako pravno panogo morajo države zagotoviti informacije o naslednjih dejavnikih, da se zagotovi, da so ustrezno ocenile svoj napredek pri doseganju kazalnika: – o podatkih, ki jih je država zbrala ali se nanje sklicuje pri vrednotenju kazalnika; – o ukrepih, ki jih je država sprejela za zbiranje podatkov o izkušnjah otrok v zvezi s kazalnikom; – povratne informacije o tem, kako otroci v državi doživljajo kazalnik (če to dopuščajo državna sredstva).
Komentarji	▶ Splošna ocena: – v celoti izpolnjeno; – delno izpolnjeno; – ni izpolnjeno (vključno z načrtovanimi ukrepi, ki se še niso začeli izvajati). ▶ Dobra praksa: ▶ Točke, ki jih je treba obravnavati: ▶ Priporočila:
Ukrepi (nadaljnje ukrepanje)	▶ Navedite vse ukrepe, ki jih boste sprejeli po opravljenem ocenjevanju, da bi okrepili napredek pri tem kazalniku.

B. Otrokom prijazni pristopi za vse otroke v različnih fazah postopkov

1	Pred postopkom: pravice vseh otrok so zaščitene od prvega stika s pravosodnim sistemom
Opredelitev	Opomba: Uporabljajo se temeljni normativni elementi iz poglavja I, vključno s poglavjem I/A/5 o alternativah sodnim, upravnim in drugim pravnim postopkom, kot sta preusmeritev in alternativno reševanje sporov. Kadar organi kazenskega pregona pridržijo otroke ali kadar ti prvič pridejo v stik z organi kazenskega pregona, morajo države zagotoviti, da se sprejmejo naslednji ukrepi za zaščito otrokovih pravic: ▶ otroke je treba na način in v jeziku, ki sta primerna njihovi starosti in stopnji razumevanja, obvestiti o razlogih, zaradi katerih so bili pridržani oziroma so prišli v stik z organi kazenskega pregona; ▶ razen v izjemnih okoliščinah je treba obvestiti otrokove starše ali skrbnike, da so pridržani na policijski postaji, in starše ali skrbnike pozvati, naj pridejo na policijsko postajo; ▶ otrokom je treba omogočiti, da stopijo v stik s starši, skrbniki ali osebo, ki ji zaupajo; ▶ otrokom je treba omogočiti dostop do odvetnika in po potrebi do brezplačne pravne pomoči ter zagotoviti, da so vse otrokove izjave podane v navzočnosti njegovega zakonitega zastopnika, starša, skrbnika ali druge osebe, ki ji otrok zaupa; ▶ treba je zagotoviti, da ureditev prostora za zaslišanje ter oblačila in vedenje organov kazenskega pregona ne ustvarjajo zastrašujočega ali sovražnega okolja. Ker so strokovni delavci organov kazenskega pregona pogosto prve posredujoče osebe, s katerimi pridejo v stik otroci, ki so žrtve ali priče, je njihova glavna odgovornost, da otroke in njihove družine obvestijo o razpoložljivih finančnih, pravnih, svetovalnih, zdravstvenih, socialnih in izobraževalnih storitvah, storitvah za fizično in psihološko okrevanje ter vseh drugih storitvah, potrebnih za otrokovo ponovno vključevanje. Da bi lahko zagotovili ustrezne informacije o razpoložljivih storitvah, morajo strokovni delavci organov kazenskega pregona poznati podpirne storitve, ki obstajajo na njihovem območju. Zato je priporočljivo, da se vse informacije o razpoložljivih storitvah in pomoči hranijo na vseh policijskih postajah in specializiranih enotah kazenskega pregona. Organi kazenskega pregona morajo vzpostaviti posebne organizacijske postopke, če ti še niso vzpostavljeni. Postopki in protokoli se lahko sklicujejo na načelo otrokove koristi, obveščanje otrok in njihovih staršev ali skrbnikov ter načelo potrebe po seznanitvi, lahko pa se uporabijo tudi za standardizacijo obrazcev za beleženje informacij o otrocih, ki so žrtve ali priče.
Viri podatkov (samo okvirni)	▶ Nacionalni predpisi in protokoli o pravicah otrok ▶ Nacionalna sodna praksa, sodna praksa ESČP in Sodišča EU ▶ Konvencija o otrokovih pravicah in splošni komentarji, sklepi, poročila o spremljanju in sklepne ugotovitve ▶ Standardna minimalna pravila Združenih narodov o kazenskem pravosodju za mladoletnike (Pekinška pravila) ▶ Navodila Urada Združenih narodov za droge in kriminal za pripadnike organov kazenskega pregona glede obravnave otrok, ki so žrtve ali priče kaznivih dejanj

Merila za ocenjevanje	– Ne obstajajo pravila o tem, da je treba otrokom zagotoviti informacije na njim razumljiv način ali da je treba vzpostaviti stik s starši, skrbniki in/ali bližnjimi sorodniki otroka, ki je v priporu ali je v stiku z organi kazenskega pregona. Poleg tega otroci v policijskem pridržanju nimajo dostopa do pravne pomoči; – obstajajo: (i) pravila o tem, da je treba otrokom zagotoviti informacije na njim razumljiv način, ki jih policija redno uporablja in so ji razmeroma dobro znana; – (ii) pravila, po katerih morajo organi kazenskega pregona stopiti v stik s starši, skrbniki in/ali bližnjimi sorodniki otroka ter jih obvestiti, da je bila otroku odvzeta prostost ali da je pod nadzorom organov kazenskega pregona, ki jih organi kazenskega pregona običajno uporabljajo in so jim dobro znana; (iii) pravila, ki otrokom v nekaterih okoliščinah zagotavljajo dostop do brezplačne pravne pomoči; – obstajajo: (i) pravila o tem, da je treba otrokom zagotoviti informacije na njim razumljiv način, ki jih policija redno uporablja in so ji razmeroma dobro znana; (ii) pravila, po katerih morajo organi kazenskega pregona stopiti v stik s starši, skrbniki in/ali bližnjimi sorodniki otroka ter jih obvestiti, da je bila otroku odvzeta prostost ali da je pod nadzorom organov kazenskega pregona, ki jih organi kazenskega pregona običajno uporabljajo in so jim dobro znana; (iii) pravila, ki otrokom v nekaterih okoliščinah zagotavljajo dostop do brezplačne pravne pomoči; – obstajajo izčrpna pravila o tem, da je treba otrokom zagotoviti informacije na njim razumljiv način, ki jih organi kazenskega pregona običajno uporabljajo in so jim dobro znana. Za zagotavljanje teh informacij je na voljo posebno gradivo, organi kazenskega pregona pa se usposablajo, da lahko zagotovijo, da se informacije posredujejo na otrokom prijazen način. Obstajajo tudi pravila, ki od organov kazenskega pregona zahtevajo, da stopijo v stik s starši, skrbniki in/ali bližnjimi sorodniki ter jih obvestijo, da je otrok v priporu ali da je v stiku z organi kazenskega pregona; organi kazenskega pregona jih običajno uporabljajo in so jim dobro znana IN informacije se brez izjeme posredujejo na otrokom prilagojen način. Vsak otrok je deležen brezplačne pravne pomoči brez možnosti izjem. Obstajajo tudi drugi zaščitni ukrepi za zaščito otrokovih pravic, vključno z otrokom prijaznimi prostori za zaslišanje.
Opombe k analizi	► Države bi morale zagotoviti podatke za vsako zadevno pravno panogo (če to dopuščajo državna sredstva): – civilno pravosodje; – kazensko pravosodje; – upravno pravosodje (vključno s postopki, povezanimi z migracijami). ► Za vsako pravno panogo morajo države zagotoviti informacije o naslednjih dejavnikih, da se zagotovi, da so ustrezno ocenile svoj napredek pri doseganju kazalnika: – o podatkih, ki jih je država zbrala ali se nanje sklicuje pri vrednotenju kazalnika; – o ukrepih, ki jih je država sprejela za zbiranje podatkov o izkušnjah otrok v zvezi s kazalnikom; – povratne informacije o tem, kako otroci v državi doživljajo kazalnik (če to dopuščajo državna sredstva).
Komentarji	► Splošna ocena: – v celoti izpolnjeno; – delno izpolnjeno; – ni izpolnjeno (vključno z načrtovanimi ukrepi, ki se še niso začeli izvajati). ► Dobra praksa: ► Točke, ki jih je treba obravnavati: ► Priporočila:
Ukrepi (nadaljnje ukrepanje)	► Navedite vse ukrepe, ki jih boste sprejeli po opravljenem ocenjevanju, da bi okrepili napredek pri tem kazalniku.

2

Med postopkom: vsi otroci so zaščiteni pred sekundarno viktimizacijo.

Opredelitev

Opomba: Uporabljajo se temeljni normativni elementi iz poglavja I, vključno s poglavjem I/A/5 o alternativah sodnim, upravnim in drugim pravnim postopkom, kot sta preusmeritev in alternativno reševanje sporov.

Za otroke, ki so žrtve, priče ali (domnevni ali obsojeni) storilci kaznivih dejanj, obstajajo zaščitni ukrepi za preprečevanje sekundarne viktimizacije, vključno z ukrepi za preprečevanje ponavljajočih se zaslišanj.

Dokaze/izjave, ki jih podajo otroci, je treba ustrezno upoštevati.

Za otroke se izvaja individualno ocenjevanje, na podlagi katerega se določi, katere zaščitne ukrepe je treba uvesti za vsakega posameznega otroka. Ukrepe za zaščito otrok je treba sprejemati v njihovo korist.

Zaslišanja otrok in pridobivanje njihovih izjav morajo opravljati usposobljeni strokovni delavci. Če je treba izvesti več kot eno zaslišanje, mora vsako nadaljnje zaslišanje opraviti ista oseba. Zaslišanja je treba opravljati v za to primernih prostorih. Število zaslišanj mora biti čim manjše, dolžina zaslišanja pa mora biti prilagojena otrokovi starosti in zmožnosti ohranjanja pozornosti.

Prizadevati si je treba, da otroci pričajo v najbolj ugodnem okolju in v najprimernejših pogojih, ob upoštevanju njihove starosti, stopnje zrelosti in razumevanja ter morebitnih težav pri sporazumevanju. Zaslišanja otrok se lahko avdiovizualno posnamejo in uporabijo kot dokaz v kazenskem postopku. Izjave otrok in drugi dokazni materiali se nikoli ne smejo šteti za neveljavne ali neverodostojne samo zaradi starosti otrok.

Ti ukrepi se morajo uporabljati pri postopkih vseh vrst, vključno s kazenskimi, migracijskimi in civilnopravnimi zadevami.

Opomba: Uporabljajo se temeljni normativni elementi, navedeni v poglavju I.

Viri podatkov (samo okvirni)

- ▶ Nacionalna zakonodaja
- ▶ Struktura pravosodnega sistema, vključno z morebitnimi specializiranimi sodišči
- ▶ Nacionalni predpisi o usposabljanju na področju pravosodja
- ▶ Nacionalna sodna praksa, sodna praksa ESČP in Sodišča EU
- ▶ Zakonodaja EU, na primer direktiva o pravicah žrtev, direktiva o boju proti spolni zlorabi otrok, direktiva o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini, Direktiva 2011/36/EU o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti njenih žrtev
- ▶ Istanbulska konvencija
- ▶ Poročila nacionalnih odvetniških zbornic o zagotavljanju varstva otrok
- ▶ Konvencija o otrokovih pravicah in splošni komentarji, sklepi, poročila o spremljanju in sklepne ugotovitve
- ▶ Resolucije, priporočila in smernice Sveta Evrope

Merila za ocenjevanje	▶ Države lahko napredek pri doseganju kazalnika merijo na podlagi naslednjih meril: – ne obstajajo pravila ali postopki, ki bi prepovedovali ali omejili število ponovnih zaslišanj otrok; – vzpostavljena so pravila, postopki in protokoli, ki na splošno prepovedujejo ali omejujejo število ponovnih zaslišanj otrok; – vzpostavljena so pravila, postopki in protokoli, ki prepovedujejo ali omejujejo število ponovnih zaslišanj otrok, tako na splošno kot tudi in zlasti v primerih, ko so bili otroci žrtve, priče ali (domnevni) storilci zlorabe. Vsa zaslišanja otrok opravljajo strokovni delavci, usposobljeni za razumevanje travme in ponovne travmatizacije. Vzpostavljeni so protokoli, ki zagotavljajo, da se zaslišanja snemajo, da jih je mogoče ponovno uporabiti brez ponovnega zaslišanja. Zaslišanja na sodišču se izvajajo na otrokom prilagojen način; – vzpostavljena so pravila in postopki, ki prepovedujejo ali omejujejo število ponovnih zaslišanj otrok, tako na splošno kot tudi in zlasti v primerih, ko so bili otroci žrtve ali priče zlorabe, pa tudi takrat, ko so (domnevni ali obsojeni) storilci kaznivih dejanj. Če je ponovno zaslišanje nujno, ga mora, če je le mogoče, opraviti ista oseba. Vsa zaslišanja otrok opravljajo strokovni delavci, usposobljeni za razumevanje travme in ponovne travmatizacije. Vzpostavljeni so protokoli, ki zagotavljajo, da (i) se zaslišanja posnamejo, da jih je mogoče znova uporabiti brez ponovnega zaslišanja, (ii) če je ponovno zaslišanje nujno, ga mora, če je le mogoče, opraviti ista oseba, in (iii) se zaslišanje na sodišču izvede na otrokom prilagojen način. Otroci, ki pričajo o zlorabi, se zaslišijo z uporabo avdiovizualnih sredstev. Sprejeti so ukrepi za preprečevanje soočenja in stikov z domnevnimi storilci (na primer zagotovitev ločenih vhodov na sodišče in čakalnic), razen če otrok prostovoljno zahteva drugače. Vzpostavljeni so protokoli, ki zagotavljajo, da se pričanja vseh otrok ustrezno upoštevajo; – poleg navedenega so na voljo pravila, postopki in osebje, ki zagotavljajo, da se od otrok pridobijo povratne informacije o teh zadevah in se upoštevajo v revizijskih postopkih.
Opombe k analizi	▶ Države bi morale zagotoviti podatke za vsako zadevno pravno panogo (če to dopuščajo državna sredstva): – civilno pravosodje; – kazensko pravosodje; – upravno pravosodje (vključno s postopki, povezanimi z migracijami). ▶ Za vsako pravno panogo morajo države zagotoviti informacije o naslednjih dejavnikih, da se zagotovi, da so ustrezno ocenile svoj napredek pri doseganju kazalnika: – o podatkih, ki jih je država zbrala ali se nanje sklicuje pri vrednotenju kazalnika; – o ukrepih, ki jih je država sprejela za zbiranje podatkov o izkušnjah otrok v zvezi s kazalnikom; – povratne informacije o tem, kako otroci v državi doživljajo kazalnik (če to dopuščajo državna sredstva).
Komentarji	▶ Splošna ocena: – v celoti izpolnjeno; – delno izpolnjeno; – ni izpolnjeno (vključno z načrtovanimi ukrepi, ki se še niso začeli izvajati). ▶ Dobra praksa: ▶ Točke, ki jih je treba obravnavati: ▶ Priporočila:
Ukrepi (nadaljnje ukrepanje)	▶ Navedite vse ukrepe, ki jih boste sprejeli po opravljenem ocenjevanju, da bi okrepili napredek pri tem kazalniku.

	3 Po končanem postopku: obstajajo zakoni in ukrepi, ki zagotavljajo, da so pravice vseh otrok zaščitene tudi po končanem postopku
Opredelitev	Da bi države lahko v celoti spoštovale pravice vseh otrok, vključno z žrtvami, pričami in (domnevnimi ali že obsojenimi) storilci kaznivih dejanj, morajo zagotoviti med drugim naslednje: ▶ da otroka odvetnik, skrbnik za posebni primer ali zagovornik obvesti, kadar se odločba ne izvršuje, in da so obveščeni tudi o vseh razpoložljivih pravnih sredstvih; ▶ da ima otrokov odvetnik, skrbnik za posebni primer ali zagovornik pooblastilo, da sprejme vse potrebne ukrepe za uveljavljanje odškodnine za otroka, pri čemer stroške uveljavljanja odškodnine krije država; in ▶ kadar so vključeni otroci, zlasti v družinskih zadevah, mora biti izvršitev sodnih odločb skrajni ukrep, sprejeti pa je treba tudi ukrepe za preprečevanje sekundarne viktimizacije otrok. Otroci, ki jim je odvzeta prostost, bi morali biti v tem obdobju ustrezno zaščiteni pred samovoljnimi in nezakonitim ravnanjem. V tem smislu morajo države članice zagotoviti: ▶ da so otroci pridržani ločeno od odraslih, razen v izjemnih primerih, za katere se izkaže, da so v korist otroka; ▶ da imajo vsi otroci, ki jim je bila odvzeta prostost, možnost stalnih in pristnih stikov z družino in prijatelji; ▶ da imajo vsi otroci, ki jim je odvzeta prostost, še naprej možnost uveljavljati svoje ekonomske, socialne in kulturne pravice (vključno z izobraževanjem, zdravstvenim varstvom, igro in prostim časom) ter državljanske in politične pravice (svoboda misli in veroizpovedi, zasebnost, zaščita pred mučenjem in drugimi oblikami ponižujočega ravnanja ali kaznovanja, zaščita pred zaprtjem v samico itd.) in ▶ da obstajajo načrti za ponovno vključitev otrok, ki jim je bila odvzeta prostost. Otroci, ki so žrtve ali priče, morajo biti ustrezno obveščeni in jim je treba po zaključku postopka nemudoma zagotoviti ustrezno socialno in terapevtsko podporo. Po izreku sodb v zelo konfliktnih postopkih je treba otrokom in njihovim družinam zagotoviti svetovanje in podporo specializiranih služb, po možnosti brezplačno. Podpora mora vključevati zdravstvene, socialne ali terapevtske programe za žrtve. Otroci, ki so žrtve, niso samo tisti, ki so žrtve kaznivih dejanj, ampak tudi tisti, ki so žrtve zanemarjanja. Opomba: Uporabljajo se temeljni normativni elementi iz poglavja I, vključno s poglavjem I/A/5 o alternativah sodnim, upravnim in drugim pravnim postopkom, kot sta preusmeritev in alternativno reševanje sporov.
Viri podatkov (samo okvirni)	▶ Ustava ▶ Nacionalna zakonodaja ▶ Regionalna zakonodaja ▶ Zakonodaja EU, na primer Direktiva (EU) 2016/800 in Direktiva 2011/36/EU o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti njenih žrtev ▶ Nacionalna in/ali regionalna politika ▶ Instrumenti mednarodnega prava ▶ Nezavezujoči mednarodni instrumenti ▶ Akademске raziskave nevladnih organizacij ▶ Javni organi ▶ Konvencija o otrokovih pravicah in splošni komentarji, sklepi, poročila o spremljanju in sklepne ugotovitve ▶ Poročila o pogojih odvzema prostosti; poročila neodvisnih mehanizmov spremljanja; poročila o pritožbenih mehanizmih, ki so otrokom na voljo in jih ti uporabljajo.

Merila za ocenjevanje	▶ Glede otrok, ki jim je bila odvzeta prostost, lahko države napredek pri doseganju kazalnika merijo na podlagi naslednjih meril: – ne obstajajo zakoni, ki bi ustrezno ščitili pravice otrok, ki jim je bila odvzeta prostost; – obstajajo zakoni, ki v nekaterih okoliščinah (npr. v pravosodju za otroke) ustrezno ščitijo pravice otrok, ki jim je bila odvzeta prostost, vendar se ne uporabljajo za vse okoliščine, v katerih se otrokom lahko odvzame prostost; – obstajajo zakoni, ki pravice otrok, ki jim je bila odvzeta prostost, ustrezno ščitijo v vseh okoliščinah, v katerih do tega lahko pride; – obstaja celovita zaščita otrok pred odvzemom prostosti in celovita nacionalna zakonodaja za zaščito pravic otrok, ki jim je bila odvzeta prostost. Ti zakoni ustrezno delujejo, neodvisni organ pa jih skrbno spremlja in redno preučuje. Otroci imajo dostop do pravosodnih mehanizmov, ki zagotavljajo učinkovita pravna sredstva zoper nezakonito ali samovoljno ravnanje in druge kršitve pravic. ▶ Glede otrok, ki so žrtve ali priče, lahko države napredek pri doseganju kazalnika merijo na podlagi naslednjih ocenjevalnih meril: ▶ Otrokom ni na voljo brezplačna podpora, ki bi jim olajšala okrevanje; ▶ Žrtvam je na voljo zdravstvena pomoč; ▶ Žrtvam je na voljo socialna, terapevtska in zdravstvena podpora; ▶ Vsem otrokom, ki so bili udeleženi v sodnih postopkih, je na voljo brezplačna socialna, terapevtska in zdravstvena pomoč.
Opombe k analizi	▶ Države bi morale zagotoviti podatke za vsako zadevno pravno panogo (če to dopuščajo državna sredstva): – civilno pravosodje; – kazensko pravosodje; – upravno pravosodje (vključno s postopki, povezanimi z migracijami). ▶ Za vsako pravno panogo morajo države zagotoviti informacije o naslednjih dejavnikih, da se zagotovi, da so ustrezno ocenile svoj napredek pri doseganju kazalnika: – o podatkih, ki jih je država zbrala ali se nanje sklicuje pri vrednotenju kazalnika; – o ukrepih, ki jih je država sprejela za zbiranje podatkov o izkušnjah otrok v zvezi s kazalnikom; – povratne informacije o tem, kako otroci v državi doživljajo kazalnik (če to dopuščajo državna sredstva).
Komentarji	▶ Splošna ocena: – v celoti izpolnjeno; – delno izpolnjeno; – ni izpolnjeno (vključno z načrtovanimi ukrepi, ki se še niso začeli izvajati). ▶ Dobra praksa: ▶ Točke, ki jih je treba obravnavati: ▶ Priporočila:
Ukrepi (nadaljnje ukrepanje)	▶ Navedite vse ukrepe, ki jih boste sprejeli po opravljenem ocenjevanju, da bi okrepili napredek pri tem kazalniku.

VPRAŠANJA,

ki jih je treba obravnavati:

- ▶ Otroci ne smejo biti izpostavljeni diskriminaciji v nobeni ustanovi, kjer so pridržani, ali v programih, v katere se morajo vključiti po končanem sodnem postopku.
- ▶ Pravica do nediskriminacije je splošno načelo Konvencije o otrokovih pravicah (člen 2) in je priznana v številnih instrumentih s področja človekovih pravic, vključno z Listino EU o temeljnih pravicah. Okolje, kjer se nahajajo otroci, ki jim je bila odvzeta prostost, morajo biti vključujoče, prav tako pa tudi programi skupnosti za podporo, ki se izvajajo pod okriljem držav članic. To pomeni, da take ustanove in programi za otroke le-teh ne smejo izpostavljati diskriminaciji zaradi posebnih značilnosti otrok ali njihovih staršev. Poleg tega morajo države članice zagotoviti posebno zaščito in pomoč otrokom, ki jim je odvzeta prostost ali katerih gibanje ali samostojnost sta omejena, vključno z otroki brez spremstva in migranti, osebami z invalidnostjo, brezdomci, romskimi otroki in otroki v zavodih.

Dodatek

Terminologija

Pri pripravi tega ocenjevalnega orodja za otrokom prijazno pravosodje je bilo upoštevano dejstvo, da se lahko uporaba terminologije, podrobno opisane v nadaljevanju, med posameznimi jurisdikcijami razlikuje.

Za namene tega ocenjevalnega orodja za otrokom prijazno pravosodje velja naslednje:

- a. „dostop do pravnega varstva“ se nanaša na možnost uporabe „pravičnega in pravočasnega“ pravnega sredstva in razsodbe v primeru kršitev, nespoštovanja ali odrekanja otrokovih pravic. To vključuje zmožnost sodelovanja s pravosodnimi sistemi ter dostop do „pravičnih in nepristranskih“ postopkov odločanja in pravnih izidov. Dostop do pravnega varstva se lahko nanaša na kazenske, upravne in/ali civilne zadeve. Pri tem je potrebna širša razlaga, ki omogoča revizijo ali pritožbo v zvezi z vsakršno postopkovno ali vsebinsko napako in zagotavlja učinkovita pravna sredstva. Uporablja se za otroke, ki so neposredni ali posredni udeleženci v pravnih postopkih, ki jih zadevajo, in sicer tako, da zahteva pravno opolnomočenje vseh otrok: vsi morajo imeti možnost uveljavljati svoje pravice prek pravnih in drugih storitev, kot so izobraževanje o otrokovih pravicah ali svetovanje in podpora s strani usposobljenih odraslih;¹⁵
- b. „adolescenca“ je v Splošnem komentarju št. 4 Odbora Združenih narodov za otrokove pravice glede zdravja in razvoja mladostnikov v okviru Konvencije o otrokovih pravicah opredeljena kot obdobje, za katero so značilne hitre telesne, kognitivne in socialne spremembe, vključno s spolnim in reproduktivnim dozorevanjem, in postopno razvijanje sposobnosti za prevzemanje vedenja in vlog odraslih, ki vključujejo nove odgovornosti, za katere so potrebna nova znanja in veščine;
- c. „otrok“ pomeni vsako osebo, mlajšo od 18 let;¹⁶
- d. „otrokom prijazno pravosodje“ se nanaša na pravosodne sisteme, ki zagotavljajo spoštovanje in učinkovito izvajanje vseh otrokovih pravic na najvišji možni ravni, ob upoštevanju načel iz smernic Sveta Evrope in ustreznem upoštevanju otrokove zrelosti in razumevanja ter okoliščin primera. Gre zlasti za pravosodje, ki je dostopno, starosti primerno, hitro, vestno, prilagojeno in usmerjeno v potrebe in pravice otroka, ki spoštuje otrokove pravice, vključno s pravicami do dolžnega postopanja, do udeležbe v postopkih in do razumevanja postopkov, do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja ter do osebne celovitosti in dostojanstva;¹⁷
- e. „pravosodje za otroke“ se nanaša na zakonodajo, pravila in standarde, postopke, mehanizme in določbe, ki se posebej uporabljajo za otroke, ki se obravnavajo kot storilci kaznivih dejanj, ter na institucije in organe, ustanovljene za obravnavanje teh otrok. Izraz „pravosodje za otroke“ je primernejši od izraza „mladoletniško pravosodje“, saj ima slednji stigmatizirajoč prizvok, zato se v tem ocenjevalnem orodju uporablja izraz „pravosodje za otroke“;¹⁸
- f. „otroku prilagojen“ se v Smernicah Združenih narodov o pravičnosti v zadevah v zvezi z otroki, žrtvami in pričami kaznivih dejanj, nanaša na pristop, ki usklajuje otrokovo pravico do zaščite ter upošteva otrokove individualne potrebe in stališča;¹⁹

15 Ta opredelitev temelji na Unicefovi opredelitvi dostopa do pravnega varstva, vendar je bila prilagojena za namene tega ocenjevalnega orodja, ob upoštevanju skupnega pristopa Združenih narodov k pravnemu varstvu otrok, Splošnega komentarja št. 24 Odbora za otrokove pravice, praktičnih priporočil Programa Organizacije združenih narodov za razvoj o dostopu do pravnega varstva in poročila Visokega komisariata Združenih narodov za človekove pravice o dostopu otrok do pravnega varstva; *gl. zlasti konceptni dokument UN Common Approach to Justice for Children* (2008), stran 4; Splošni komentar št. 24 Odbora za otrokove pravice (2019) o otrokovih pravicah v pravosodju za mladoletnike, CRC/C/GC/24, odstavek 62; opredelitev Unicefovega programa *Justice for children*, dostopnega na <https://www.unicef.org/eca/child-protection/access-justice>; praktična priporočila Programa Organizacije združenih narodov za razvoj o dostopu do pravnega varstva, UNDP, New York (2004), stran 6; poročilo visokega komisarja Združenih narodov za človekove pravice z naslovom *Access to justice for children*, opomba 6, odstavek 8; *gl. tudi* Unicefovo publikacijo z naslovom *Breaking Down Barriers: Equitable access to justice for children with disabilities* (2020), stran 11.

16 Smernice Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje, opomba 1 na strani 17 (odstavek II. a.). Opredelitev v skladu s členom 1 Konvencije o otrokovih pravicah in členom 1(1) Evropske konvencije o uresničevanju otrokovih pravic (Zbirka pogodb Sveta Evrope št. 160), kot je navedeno v obrazložitenem memorandumu Smernic za otrokom prijazno pravosodje, stran 49.

17 Smernice Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje, opomba 1, str. 17.

18 Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 24, opomba 16, odstavek 6.

19 Ekonomski in socialni svet ZN, Smernice o pravosodju v zadevah v zvezi z otroki, žrtvami in pričami kaznivih dejanj (2005), E/CN.15/2005/L.2/Rev.1, odstavek 9(d); *gl. tudi* Smernice Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje, opomba 1, odstavek 109.

- g. „otroci, žrtve in priče“ so v Smernicah Združenih narodov o pravosodju v zadevah v zvezi z otroki, žrtvami in pričami kaznivih dejanj, opredeljeni kot otroci in mladostniki, mlajši od 18 let, ki so žrtve kaznivih dejanj ali priče kaznivih dejanj, ne glede na njihovo vlogo pri kaznivem dejanju ali pregonu domnevnega storilca ali skupin storilcev;²⁰
- h. „sodišče“ pomeni organ, ustanovljen z zakonom, ki izvaja sodno oblast države v civilnih, upravnih in kazenskih zadevah;²¹
- i. „odvzem prostosti“ nastopi, kadar je oseba na podlagi odredbe sodnega, upravnega ali drugega javnega organa nameščena v katero koli obliko pripora ali zapora ali v javno ali zasebno ustanovo, ki je po lastni volji ne sme zapustiti.²² Po mnenju Evropskega sodišča za človekove pravice obstaja subtilna razlika med svobodo gibanja, ki jo varuje člen 2 Protokola št. 4 k EKČP, in odvzemu prostosti, ki ga varuje člen 5 EKČP. Sodna praksa Evropskega sodišča za človekove pravice določa, da je pomembno razumeti, da je otrokom lahko dejansko odvzeta svoboda, če jih državni organ ali posameznik brez veljavne privolitve zapre v določen omejen prostor za neznanemarljivo dolgo obdobje v okoliščinah, ko otrok tega prostora ne more zapustiti bodisi *de facto* bodisi *de iure*;²³
- j. „preusmeritev“ se nanaša na ukrepe za obravnavanje otrok v navzkrižju z zakonom, ki jih sprejmejo imenovani organi, ne da bi se zatekli k sodnemu postopku, kot je navedeno v Splošnem komentarju št. 24 Odbora Združenih narodov za otrokove pravice glede pravic otrok v sistemu pravosodja za otroke;²⁴
- k. „skrbnik za posebni primer (*guardian ad litem*)“ pomeni osebo, ki je imenovana ali določena za nudenje podpore, pomoči in zastopanje otrok v postopkih, ki jih zadevajo, če je tako določeno z zakonom. Kadar je za skrbnika, ki nudi podporo in pomoč in za otroka opravlja pravna dejanja, imenovana ali določena ustanova ali organizacija, mora ta imenovati fizično osebo, ki bo opravljala naloge skrbnika, kot je določeno v tem ocenjevalnem orodju. Skrbnik za posebni primer deluje neodvisno za zagotavljanje varovanja pravic, koristi in dobrega počutja otroka. Skrbnik za posebni primer deluje kot vez med otroki in drugimi deležniki, ki imajo odgovornosti do njih. Vloga skrbnika za posebni primer ima lahko neizogibna notranja protislovja, saj mora zastopnik predložiti (i) svoje mnenje o tem, kaj je v otrokovo korist, in (ii) stališča otroka;²⁵
- l. „odvetnik“ pomeni osebo, ki je v skladu z nacionalno zakonodajo usposobljena in pooblaščen za zastopanje svojih strank in delovanje v njihovem imenu, za opravljanje odvetniškega poklica, nastopanje pred sodišči ali svetovanje in zastopanje strank v pravnih zadevah;²⁶
- m. „pravno svetovanje“ pomeni zagotavljanje informacij s strani odvetnika ali drugega ustreznega zastopnika glede otrokovih zakonskih pravic in/ali odgovornosti ter načina in obstoječih možnosti reševanja določenega pravnega vprašanja;²⁷
- n. „brezplačna pravna pomoč“ pomeni zagotavljanje pravnega svetovanja, pomoči in/ali zastopanja s strani financiranega izvajalca brezplačne pravne pomoči, bodisi brezplačno bodisi za prispevek;²⁸
- o. „pravna pomoč“ pomeni pomoč odvetnika ali drugega ustreznega zastopnika, kar vključuje na primer pomoč pri pripravi dokumentov in sodnih vlog, podporo pri mediaciji ter pomoč pri razumevanju pravil in postopkov državnih upravnih organov;²⁹

20. Ekonomski in socialni svet ZN, Smernice o pravosodju v zadevah v zvezi z otroki, žrtvami in pričami kaznivih dejanj, opomba 20, odstavek 9(a).

21. Glosar Komisije Sveta Evrope za učinkovitost pravosodja (CEPEJ), <https://rm.coe.int/cepej-2019-5final-glossaire-en-version-10-decembre-as/1680993c4c>

22. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 24, opomba 16, odstavek 8. *Gl. tudi:* Generalna skupščina ZN, Pravila Združenih narodov za zaščito mladoletnikov, ki jim je bila odvzeta prostost (1991), A/RES/45/113 (havanska pravila), pravilo 11(b), in Svet Evrope, Evropska pravila za mladoletne storilce kaznivih dejanj, ki so jim naložene sankcije ali ukrepi (2009), pravilo 21.5.

23. *Gl. zadeve Guzzardi proti Italiji* z dne 6. novembra 1980, serija A, št. 39; *Amuur proti Franciji* z dne 25. junija 1996, *Reports of Judgments and Decisions* 1996-III; *Austin in drugi proti Združenemu kraljestvu* [VS], št. 39692/09 in dve drugi, ESČP 2012; *Storck proti Nemčiji*, št. 61603/00, ESČP 2005-V; *Stanev proti Bolgariji* [VS], št. 36760/06, ESČP 2012; *H.L. proti Združenemu kraljestvu*, št. 45508/99, ESČP 2004-IX; *H.M. proti Švici*, št. 39187/98, ESČP 2002-II; *Riera Blume in drugi proti Španiji*, št. 37680/97, ECHR 1999-VII.

24. Odbor za otrokove pravice, Splošni komentar št. 24, opomba 16, odstavek 6..

25. Ta opredelitev temelji na opredelitvi pojma „skrbnik“ Sveta Evrope iz Priporočila CM/Rec(2019)11 Odbora ministrov o učinkovitem skrbništvu otrok brez spremstva in otrok, ločenih od družine, v okviru migracij, vendar je bila za namene tega ocenjevalnega orodja prilagojena. *Gl. zlasti* Svet Evrope, Priporočilo CM/Rec(2019)11 Odbora ministrov o učinkovitem skrbništvu otrok brez spremstva in otrok, ločenih od družine, v okviru migracij, stran 12.

26. Svet Evrope, Smernice Odbora ministrov o učinkovitosti in uspešnosti sistemov pravne pomoči na področju civilnega in upravnega prava (2021), odstavek 2(a).

27. Prav tam, odstavek 2(d).

28. Prav tam, odstavek 2(b)..

29. Prav tam, odstavek 2(e).

- p. „sodni postopek“ pomeni formalne in neformalne postopke za izvedbo pravnega postopka, na podlagi katerega pristojni organ sprejme odločitev, ki zadeva otroka. Sem spadajo sodni postopki in alternative takim postopkom v sodnih in izvensodnih sistemih držav članic. Pri tem je potrebno sodelovanje med pristojnimi organi in službami, ki sodelujejo pri izvajanju kazenskega, civilnega ali upravnega prava;³⁰
- q. „pravno zastopanje“ pomeni zastopanje s strani odvetnika ali drugega ustreznega zastopnika, tudi na sodiščih ali v postopkih pred drugimi državnimi sodišči;³¹
- r. „starš“ ali „skrbnik“ se nanaša na osebo oz. osebe s starševsko odgovornostjo v skladu z nacionalno zakonodajo. Če starši niso prisotni ali nimajo več starševske odgovornosti, je to lahko imenovani pravni zastopnik;³²
- s. „strokovni delavci“ so osebe, ki imajo v okviru svojega dela ustrezne akademske ali strokovne kvalifikacije ali opravljeno usposabljanje in so v stiku z otroki v pravosodnem sistemu ali so odgovorni za zagotavljanje potreb otrok v pravosodnem sistemu ter za katere se uporablja to ocenjevalno orodje. To ocenjevalno orodje se uporablja za vse strokovne delavce z vseh področij pravnega varstva za otroke. Sem sodijo med drugimi: socialni delavci, odvetniki, pravni zastopniki, zaupniki, tožilci, sodniki, zdravstveni delavci in delavci na področju duševnega zdravja, osebje službe za varstvo otrok, osebje v zavodih za otroke, uradniki za zaščito otrok, osebe za pomoč otrokom in žrtvam, policisti ali drugi uslužbenci organov kazenskega pregona;³³
- t. „restorativna pravičnost“ pomeni vsak postopek, v katerem žrtev, storilec in/ali drug posameznik ali član skupnosti, ki je utrpel škodo zaradi kaznivega dejanja, aktivno sodelujejo pri reševanju zadev, ki izhajajo iz kaznivega dejanja, pogosto ob pomoči pravične in nepristranske tretje osebe. Primeri restorativnih procesov so mediacija, konferenca, poravnava in poravnalni naroki;³⁴
- u. „omejitev svobodnega gibanja“ pomeni začasno omejitev pravice posameznika do svobode gibanja in svobode izbire prebivališča na ozemlju države članice ali do zapustitve države;³⁵
- v. „omejitev osebne avtonomije“ zadeva omejitve človekovih pravic in temeljnih svoboščin otroka, kar med drugim vključuje naslednje: omejitve v otrokovem zasebnem življenju, vključno z zasebnostjo, duševno in telesno integriteto ter družinskim življenjem, vključno z omejitvami otrokove pravice do vzdrževanja rednih in pomembnih stikov s starši, družino in prijatelji prek obiskov in dopisovanja. Takšne omejitve se nikoli ne smejo uporabljati kot kazen in morajo spoštovati načelo otrokovih koristi; omejitve pravice otroka do ustreznega izobraževanja, poklicnega usmerjanja in usposabljanja, zdravstvene oskrbe, svobode misli, vesti in vere ter možnosti za preživljanje prostega časa, vključno s telesno vzgojo in športom; omejitve pravice otroka do dostopa do programov, ki otroke vnaprej pripravijo na vrnitev v lokalno skupnost, pri čemer se jim v celoti posvetijo glede njihovih čustvenih in telesnih potreb, družinskih odnosov, stanovanja, šolanja in možnosti zaposlitve ter socialno-ekonomskega položaja.³⁶

30. Smernice Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje, opomba 1, str. 16 (zadnji odstavek preambule ter odstavek I.1. in I.2.)

31. Svet Evrope, Smernice Odbora ministrov o učinkovitosti in uspešnosti sistemov pravne pomoči na področju civilnega in upravnega prava, opomba 27, odstavek 2(c).

32. Smernice Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje, opomba 1, str. 17 (odstavek II. b); gl. tudi Svet Evrope, Smernice Odbora ministrov za otrokom prijazno zdravstveno varstvo (2011), str. 6.

33. Ta opredelitev temelji na opredelitvi „strokovnih delavcev“ iz Smernic ZN o pravičnosti v zadevah v zvezi z otroki, žrtvami in pričami kriminalnih dejanj, vendar je bila za namene tega ocenjevalnega orodja prilagojena. Gl. zlasti Ekonomski in socialni svet ZN, Smernice o pravičnosti v zadevah v zvezi z otroki, žrtvami in pričami kriminalnih dejanj, opomba 20, odstavek 9(b).

34. Resolucija Ekonomskega in socialnega sveta (ECOSOC) 2002/12, Osnovna načela o uporabi programov obnavljalne pravičnosti v kazenskih zadevah, odstavek 2.

35. Svet Evrope, Protokol št. 4 h Konvenciji o zaščiti človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ki zagotavlja določene pravice in svoboščine, razen tistih, ki so že vključene v Konvencijo in njen prvi protokol (1963), Zbirka pogodb Sveta Evrope št. 46, člen 2.

36. Gl. Smernice Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje, opomba 1, odstavek 21.

Ustrezno referenčno gradivo Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje

- ▶ Priporočilo CM/Rec (2008) 11 Odbora ministrov Sveta Evrope državam članicam o evropskih pravilih za mladoletne storilce kaznivih dejanj, ki so jim naložene sankcije ali ukrepi
- ▶ Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje
- ▶ Priporočilo CM/Rec(2012)2 Odbora ministrov Sveta Evrope o sodelovanju otrok in mladih, mlajših od 18 let
- ▶ Konvencija Sveta Evrope o kibernetiski kriminaliteti (Budimpeška konvencija)
- ▶ Konvencija o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (Istanbulska konvencija)
- ▶ Konvencija Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolnim zlorabljanjem (Lanzarotska konvencija)
- ▶ Priporočilo CM/Rec(2018)7 Odbora ministrov Sveta Evrope o smernicah za spoštovanje, varstvo in uresničevanje otrokovih pravic v digitalnem okolju
- ▶ Priporočilo CM/Rec (2008) 11 Odbora ministrov Sveta Evrope državam članicam o evropskih pravilih za mladoletne storilce kaznivih dejanj, ki so jim naložene sankcije ali ukrepi
- ▶ Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje.
- ▶ Študija Sveta Evrope o otrocih kot zagovornikih človekovih pravic.
- ▶ Priporočilo št. R (87) 20 Odbora ministrov Sveta Evrope o družbenih odzivih na prestopniško vedenje mladih

Ustrezno referenčno gradivo EU za otrokom prijazno pravosodje

Zakonodaja EU

Primarno pravo

[Pogodba o Evropski uniji](#) (2016/C202/13), zlasti člen 3(3) in člen 3(5)

[Pogodba o delovanju Evropske unije](#) (2016/C202/47)

[Listina EU o temeljnih pravicah](#) (2016/C202/389), zlasti člen 24 (pravice otroka)

Sekundarno pravo (sprejeto in predlagano)

[Direktiva o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj](#) (2012/29/EU)

[Predlog direktive o spremembi Direktive 2012/29/EU o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ]

[Direktiva o pravici do obveščenosti v kazenskem postopku](#) (2012/13/EU)

[Direktiva o boju proti spolni zlorabi in spolnemu izkoriščanju otrok ter otroški pornografiji](#) (2011/93/EU)

[Uredba o začasnem odstopanju od nekaterih določb Direktive 2002/58/ES glede uporabe tehnologij s strani ponudnikov medosebnih komunikacijskih storitev, neodvisnih od številke, za obdelavo osebnih in drugih podatkov za namene boja proti spolni zlorabi otrok na spletu](#) (2021/1232/EU)

[Predlog uredbe o določitvi pravil za preprečevanje spolne zlorabe otrok in boju proti njej]

[Predlog direktive o boju proti spolni zlorabi in spolnemu izkoriščanju otrok ter gradivu spolne zlorabe otrok in nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2004/68/PNZ (prenovitev)]

[Direktiva 2011/36/EU o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti njenih žrtev](#)

[Predlog direktive o spremembi Direktive 2011/36/EU o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti njenih žrtev. Dosežen je začasni politični dogovor. Besedilo bo predvidoma sprejeto 27. maja. S tem bo spremenjena direktiva iz leta 2011.]

\ [Direktiva .../... Evropskega parlamenta in Sveta o boju proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini](#) (UL, ELI: ...).

[Direktiva o procesnih jamstvih za otroke, ki so osumljene ali obdolžene osebe v kazenskem postopku](#) (2016/800/EU)

[Direktiva o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov, ki jih pristojni organi obdelujejo za namene preprečevanja, preiskovanja, odkrivanja ali pregona kaznivih dejanj ali izvrševanja kazenskih sankcij, in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Okvirnega sklepa Sveta 2008/977/PNZ](#) (2016/680/EU)

[Uredba \(EU\) 2016/1191 o spodbujanju prostega gibanja državljanov s poenostavitvijo zahtev za predložitev nekaterih javnih listin v Evropski uniji in o spremembi Uredbe \(EU\) št. 1024/2012](#)

[Direktiva 2013/48/EU o pravici do dostopa do odvetnika v kazenskem postopku in v postopkih na podlagi evropskega naloga za prijetje ter pravici do obvestitve tretje osebe ob odvzemu prostosti in do komunikacije s tretjimi osebami in konzularnimi organi med odvzemu prostosti](#)

[Direktiva 2010/64/EU o pravici do tolmačenja in prevajanja v kazenskih postopkih](#)

[Direktiva 2012/13/EU o pravici do obveščenosti v kazenskem postopku](#)

[Direktiva \(EU\) 2016/343 o krepitvi nekaterih vidikov domneve nedolžnosti in krepitvi pravice biti navzoč na sojenju v kazenskem postopku](#)

Direktiva 2016/1919 o brezplačni pravni pomoči v kazenskem postopku

Uredba Sveta o pristojnosti, priznavanju in izvrševanju odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o mednarodnem protipravnem odvzemu otrok (2019/1111/EU)

Uredba Sveta o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb ter sodelovanju v preživninskih zadevah (2009/4/ES)

Uredba o sodelovanju med sodišči držav članic pri pridobivanju dokazov v civilnih ali gospodarskih zadevah (2020/1783/EU)

Uredba o digitalizaciji pravosodnega sodelovanja in dostopa do sodnega varstva v čezmejnih civilnih, gospodarskih in kazenskih zadevah ter o spremembi nekaterih aktov s področja pravosodnega sodelovanja (2023/2844)

Haaška konvencija o ugrabitvah otrok iz leta 1980

Haaška konvencija o varstvu otrok iz leta 1996

Haaška konvencija o preživnini otrok iz leta 2007

Haaški protokol o preživninskih obveznostih iz leta 2007

Uredba o vzpostavitvi meril in mehanizmov za določitev države članice, odgovorne za obravnavanje prošnje za mednarodno zaščito, ki jo v eni od držav članic vloži državljan tretje države ali oseba brez državljanstva (prenovitev) (2013/604/EU)

Direktiva Sveta o izboljšanju dostopa do pravnega varstva v čezmejnih sporih z uvedbo minimalnih skupnih pravil v zvezi s pravno pomočjo pri takih sporih (2003/8/ES)

Uredba o evropski mejni in obalni straži (2019/1896/EU)

Uredba o uporabi schengenskega informacijskega sistema za vračanje nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav (2018/1860/EU)

Uredba o vzpostavitvi, delovanju in uporabi schengenskega informacijskega sistema (SIS) na področju mejnih kontrol, o spremembi Konvencije o izvajanju Schengenskega sporazuma ter o spremembi in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1987/2006 (2018/1861/EU)

Uredba o vzpostavitvi, delovanju in uporabi schengenskega informacijskega sistema (SIS) na področju policijskega sodelovanja in pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah, o spremembi in razveljavitvi Sklepa Sveta 2007/533/PNZ ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1986/2006 Evropskega parlamenta in Sveta in Sklepa Komisije 2010/261/EU (2018/1862/EU)

Direktiva o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic (2004/38/ES)

Direktiva o standardih za sprejem prosilcev za mednarodno zaščito (2013/33/EU) Direktiva o skupnih postopkih za priznanje ali odvzem mednarodne zaščite (prenovitev) (2013/32/EU)

Direktiva o skupnih standardih in postopkih v državah članicah za vračanje nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav (2008/115/ES)

Direktiva o pravici do združitve družine (2003/86/ES)

Sporočilo Komisije – Akcijski načrt za integracijo in vključevanje za obdobje 2021–2027 (COM(2020) 758 final) Sporočilo Komisije o novem paktu o migracijah in azilu (COM(2020) 609 final)

Sporočilo Komisije o zaščiti otrok pri migracijah (COM/2017/211 final) Sporočilo Komisije o politiki vračanja EU (COM/2014/199 final)

Pakt o migracijah in azilu (ki ga je Evropski parlament sprejel aprila 2024)

Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima, Zbirka pogodb Sveta Evrope št. 210, Istanbul, 11. 5. 2011, str. 1–31 (Istanbulska konvencija). (Istanbulsko konvencijo je Unija sklenila s [Sklepom Sveta – 2023/1075 – SL – EUR-Lex \(europa.eu\)](#), kar zadeva institucije in javno upravo Unije, ter s [Sklepom Sveta – 2023/1076 – SL – EUR-Lex \(europa.eu\)](#) glede zadev na področju pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah ter azila in nevračanja.)

^[1] Sklep Sveta (EU) 2023/1075 z dne 1. junija 2023 o sklenitvi, v imenu Evropske unije, Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima, kar zadeva institucije in javno upravo Unije (UL L 143 I, 2.6.2023, str. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2023/1075/oj>).

^[2] Sklep Sveta (EU) 2023/1076 z dne 1. junija 2023 o sklenitvi, v imenu Evropske unije, Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima glede zadev na področju pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah ter azila in nevračanja (UL L 143 I, 2.6.2023, str. 4, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2023/1076/oj>).

Nezavezujoči akti (politični dokumenti)

Priporočilo o integriranih sistemih za zaščito otrok

[Sporočilo Komisije o strategiji EU o otrokovih pravicah](#) (COM(2021) 142 final) [Sklepi Sveta o strategiji EU o otrokovih pravicah](#) (10024/22)

[Resolucija Evropskega parlamenta o otrokovih pravicah glede na strategijo EU o otrokovih pravicah](#) (2021/2523(RSP))

[Sporočilo Komisije o zagotavljanju pravnega varstva v EU – evropska strategija za usposabljanje na področju pravosodja za obdobje 2021–2024](#) (COM(2020) 713 final)

[Sporočilo Komisije o strategiji EU o pravicah žrtev \(2020–2025\)](#) (COM(2020) 258 final) [Sporočilo Komisije o zaščiti otrok pri migracijah](#) (COM(2017) 211 final) [Sporočilo Komisije o strategiji EU za učinkovitejši boj proti spolni zlorabi otrok](#) (COM(2020) 607 final)

[Smernice EU za spodbujanje in varstvo otrokovih pravic \(2017\) – Ne zapostavljajmo nobenega otroka](#)

Drugi viri

[Mapping Child Protection Systems in the EU – 2023 update](#) (Predstavitev sistemov za zaščito otrok v EU – posodobitev za leto 2023)

Svet Evrope/Agencija Evropske unije za temeljne pravice [Handbook on European law relating to the rights of the child – 2022 edition](#) (Priročnik o evropskem pravu v zvezi z otrokovimi pravicami – izdaja 2022)

[Program za pravosodje^{\[1\]}](#), vključno z razpisom za podporo nadnacionalnim projektom za usposabljanje pravosodnih delavcev na področju civilnega ali kazenskega prava ali temeljnih pravic (JUST-JTRA).

Agencija Evropske unije za temeljne pravice, [Otrokom prijazno pravosodje – kontrolni seznam za strokovnjake](#)

Agencija Evropske unije za temeljne pravice, [Children as suspects or accused persons in criminal proceedings – procedural safeguards](#) (Otroci kot osumljenci ali obdolženci v kazenskem postopku – Procesna jamstva), 2022
Agencija Evropske unije za temeljne pravice, [Otrokom prijazno pravosodje – vidiki in izkušnje otrok in strokovnjakov](#), 2017 [evropski portal e-pravosodje](#)

[Pregled stanja na področju pravosodja v EU](#)

[Praktični vodnik za uporabo uredbe Bruselj II b \(2022\)](#)

[Praktični vodnik za uporabo Uredbe št. 4/2009 o preživninskih obveznostih](#) Zbirka usposabljanj s področja otrokom prijaznega pravosodja, ki jo je pripravila EK: [evropski portal e-pravosodje – Pravice otrok](#) (europa.eu)

Agencija Evropske unije za temeljne pravice, [videoposnetki o otrocih in pravosodju](#)

Evropska komisija, [Child Friendly Justice and Integrated Child Protection Systems – Lessons learned from EU projects](#) (Otrokom prijazno pravosodje in integrirani sistemi za zaščito otrok – izkušnje, pridobljene s projekti EU), konferenca – razlagalni dokument, 2018

^[1] [Uredba o vzpostavitvi programa Pravosodje](#) (2021/693/EU)

Smernice za pripravo nacionalnih poročil o ocenjevalnem orodju Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje

Za strukturo opisnega poročila, ki bo priloženo predlogi in v katerem bodo navedene podrobnosti, so predlagani naslednji naslovi. Poročilo naj obsega največ 50 strani (A4). Konkretno število strani za vsak razdelek je zgolj okvirno in je zamišljeno le kot koristno vodilo.

Povzetek: vedno koristen in dobrodošel. 2–3 strani

Uvod: v uvodnem razdelku je treba navesti, kaj je predmet poročila, kaj zajema, zakaj je bilo izvedeno ocenjevanje in kakšni so splošni cilji ocenjevanja, skupaj z nekaterimi splošnimi točkami o uporabljenem pristopu in ekipi, ki je izvajala ocenjevanje. 2–3 strani

Postopek ocenjevanja: v tem razdelku je treba na kratko opisati potek ocenjevanja, navesti podrobnosti o časovnem razporedu in metodah, uporabljenih za:

- ▶ zbiranje nacionalnih podatkov, posvetovanja s strokovnimi (nevladnimi in vladnimi) deležniki ter posvetovanja z otroki in mladostniki;
- ▶ analizo podatkov in postopek priprave ocene za vsak kazalnik;
- ▶ opredelitev predlogov za nadaljnje ukrepanje/akcijskih načrtov.

Načrt v tem *priročniku* je koristen vodnik za postopek in torej tudi za to, kaj je treba zajeti. Če so stvari izvedene drugače, je koristno na to opozoriti (in navesti razloge) ter navesti morebitne omejitve uporabljenih metod ali posebne metodološke težave, ki so se pojavile. 4–5 strani

Rezultati postopka ocenjevanja otrokom prijaznega pravosodja: ta razdelek mora za vsakega od kazalnikov vključevati:

- ▶ oceno, tj. stanje (določitev izhodiščnega stanja) in/ali merjenje napredka v vsaki veji prava (civilno, kazensko, upravno, vključno s postopki, povezanimi z migracijami);
- ▶ komentarje in opažanja – sklicevanje na dokazila za oceno z analizo vsakega od virov podatkov (nacionalni podatki, posvetovanja s strokovnimi deležniki ter posvetovanja z otroki in mladostniki);
- ▶ primere dobre prakse, po možnosti s povezavami, ki jih je mogoče deliti;
- ▶ nadaljnje predloge/akcijske načrte;
- ▶ praktična priporočila, po možnosti s pristopom „SMART“ (specifično, merljivo, dosegljivo, relevantno in časovno opredeljeno). Besedilo lahko odraža različne stopnje nujnosti, ki jih po prednostnem vrstnem redu označujejo naslednji glagoli: „zahtevati“, „odločno spodbujati“, „spodbujati“ in „pozivati“.

Ta *priročnik* vsebuje nekaj koristnih nasvetov o tem, kako se lotiti analize in poročanja, na primer o pomenu navzkrižnega preverjanja podatkov iz različnih virov.

Razdelek naj se zaključi s povzetkom ključnih rezultatov – pregledom stanja na področju otrokom prijaznega pravosodja in dostopa do pravnega varstva v državi članici, pri čemer je treba navesti, kaj deluje dobro in katere so prednostne naloge za prihodnje ukrepanje. 30–35 strani

Akcijski načrt: tu se navede, kdo bo v zvezi s problematiko in prednostnimi nalogami za ukrepanje, opredeljenimi v oceni, naredil kaj in v kakšnem roku. Vključiti je treba načrtovane ukrepe za posredovanje rezultatov ocene vsem deležnikom, ki so sodelovali v postopku. 3–4 strani

Zaključki: vključiti je treba nekaj sklepnih pripomb o oceni in o tem, kaj so njeni poudarki (dobri in manj dobri), o prihodnjih načrtih za napredek otrokom prijaznega pravosodja in dostopa do pravosodja ter refleksijo o tem, kako koristen je bil postopek. 1–2 strani

Dodatki: vključevati morajo seznam vključenih deležnikov (po kategorijah) in sklicevanja na dokumentacijo, navedeno v poročilu. Dodatki lahko vključujejo tudi vse podrobnejše informacije o zakonodajnih podatkih, povzetek primerov postopkov in politik itd.

Države članice Evropske unije so se odločile, da združijo svoje znanje in izkušnje, vire in usodo. Skupaj so zgradile območje stabilnosti, demokracije in trajnostnega razvoja ob ohranjanju kulturne raznolikosti, strpnosti in osebnih svoboščin. Evropska unija je zavezana deliti svoje dosežke in vrednote z državami in narodi zunaj njenih meja.

www.europa.eu

Svet Evrope je vodilna organizacija za varovanje človekovih pravic v Evropi. Sestavlja ga 46 držav članic, vključno z vsemi članicami Evropske unije. Vse države članice Sveta Evrope so podpisnice Evropske konvencije o človekovih pravicah – pogodbe, ki je namenjena varovanju človekovih pravic, demokracije in pravne države. Evropsko sodišče za človekove pravice nadzoruje izvajanje Konvencije v državah članicah.

www.coe.int

Sofinancira
Evropska unija

EVROPSKA UNIJA

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Sofinancira in izvaja
Svet Evrope